Rok I. Kraków, 13 sierpnia 1909 — קראקא, כ"ו אב תרס"ט. Nr 31

Żydowska gazeta illustrowana.

Wychodzi każdego piątku.

Prenumerata wynosi: Rocznie 10 K. = 5 Rbs. Półrocznie 5 K. = 2.50 Rbs. Kwartalnie K 2.75 = 1.50 Rbs.

Pojedynczy egzemplarz 20 h. = 10 Kop.

Redakcya i Administracya: Kraków, Grodzka 62.

Jüdische Illustrierte Zeitung

ערשיינט יעדען פרייטאג.

אבאנאמענטס-פרייז: יעהרליך: 10 קראָנען, = 5 רובל. האלביעהריג 5 קראָנען = 2.50 רובל. פיערטעל יעהרליך 2.75 קראָנען, = 1.50 רובל.

איינצעלנע נומער 20 העללער — 10 קאפ.

אין אנדערע לענדער: יעהרליך 15 פראנק, האלביעהריג 7.50 פיערטעליעהריג 4 פראנק.

רעדאקציאן און אדמיניסטראציאן: קראקא גראדגאסטע 62. טעלעפאן נר' 412.
קאסטער. פאסטשפארקאסען-קאנטא נר' 57,341.

הויפטפערטרעטונג פאר רוסלאנד: י. מערעצקי, ווארשא, כמיעלנא נר' 49. פיליע אין לאדז: פרזיעאזד נר' 16
הויפטפערטרעטונג פאר רומעניען: דאוויד הערצבערג, יאסי, סטר. סאראריע נר' 151.

דער שפאניש-מאראקאנישע קריעג.

דער שפאניש-מאראקאנישע קריעג: די שפאניער שיעסען פון דער פעסטונג מעלילא אויף די מאראקאנער.

אינהאלט: גענעראל-שטרייק אין שוועדען. דער גריעכיש-טירקישע קאנפליקט. בראנד-קאטאסטראפע איז דרעזדען. א. ז. וו.

דער שפאניש־מאראקא־נישער קריעג.

די ידיעות פון מעלילא זענען כסדר זעהר ערנסט. די קאבילען שטעהן אין זעהר א גרויסער צאהל ארום דער פעסטונג און לאזען די שפאניער נישט אברוהען. די שפאניער ערווארטען נאך פערשטערקונגען פון דער היים, אבער דאס נעהט נישט אזוי גיך.

די רעוואלוציע איז צוואר בעזיעגט, אונטערדריקט מיט בלוט און פייער. אבער אברופען דאס מיליטער און עס אוועקשיקען קיין אפריקא האט מען אליך מורא, טאמער וועלען דערווייל די רעוואלוציאנערע ווידער אויפהייבען די קעפ. איבער־דעם איז טאקי די לאגע זעהר חשך־דיג.

דאצו קומט נאך, אז די רעגירונג האט כסדר מורא, די קארליסטען זאלען נישט בענוצען די געלעגענהייט און מאכען א „פוטש" אים לאנד, אבזעצען דעם קעניג, און אויסרופען דעם טהראן־קאנדידאט דאן יאאימא פון בורבאן אלס קעניג. דאן יאאימא אליין לייקענט צוואר אב יעדע דעראַרטיגע מחשבה. אדרבה ער ערקלעהרט, גרייט צו זיין, פערזענליך טיילצונעהמען אין דער מלחמה נעגען די קאבילען. אבער מען ווייסט

דער שפאניש־מאראקאנישע קריעג: דער טהראן־פרעטענדאנט דאן יאאימא.

דאך שוין גוט, וואס א דעראַרטיגעס אבלייקענען האט אין דער פאליטיק פאר א ווערטה!...

די מאראקאנער שטערקען זיך דערווייל פון טאג צו טאג. זיי ווערען אינטערשטיצט פונ'ם גאנצען פאלק און די פאנאטישע גייסטליכע רופען צו א „הייליגען קריעג"...

אין דער זאך זענען איבערדעם פעראינטערעסירט אלע אייראפעאישע מלוכות, וואס האבען אין מאראקא פאליטישע און האנדעלס־אינטערעסען — אבער לעת־עתה קוקען זיי און שווייגען. דאס שווייגען קען זיי שפעטער זעהר טייער קאסטען. דאס קליינע ארימע שפאניען וועט בעקומען שלעג, אבער אויך די איבריגע מעכטע וועלען צאהלען די הוצאות...

דער שפאניש מאראקאנישע קריעג: דער קאמאנדאנט פון מעלילא, מארינא, אים געשפרעך מיט א בעפריינדעטען קאביל.

א שטרייק פון א פיערטעל מיליאן ארבייטער.

דאס, וואס איז נישט געלונגען ביז אהער אין פיעל גרויסע, אינדוסטריעל שטארק ענטוויקעלטע לענדער, ווי פראנקרייך, בעלגיען, איטאליען, ענגלאנד וכדומה — איז איצט געלונגען אין שוועדען, חאטשי די אינדוסטריע און די ארבייטער־ארגאניזאציע איז דארט נישט אזוי שטארק ענטוויקעלט.

זייט באלד 14 טעג שטרייקען אין שוועדען מעהר ווי א פיערטעל מיליאן ארבייטער. טעגליך של יעסען זיך מעהר ארבייטער צו צום שטרייק, ווען ער וועט נאך א ביסעל דויערן, וועט איינטרעטען אים גאנצען לאנד א שטילשטאנד. די באהנען וועלען נישט סע־קעהרען, די פאסט־ און טעלעגראפען־אמטער וועלען זיין געשלאסען און דאס גאנצע לאנד וועט זיין אבגעשניטען פון דער איבריגער וועלט.

דער קאנפליקט איז אויסגעבראכען אין עטליכע גרויסע פאבריקען, וואו די ארבייטען און די פאבריקאנטען האבען זיך נישט געקענט איינינען וועגען דער לוינן־פראגע. אם 26 יולי האבען די פאבריקאנטען ערקלערט אז אזוי ווי די ארבייטער ווילען נישט נאכגעבען, זאגען זיי אלע אב פון דער ארבייט. און 50,000 ארבייטער זענען מיט א מאל ברויטלאז געווארען.

די ארבייטער־ארגאניזאציעס האבען דארויף געענטפערט מיט א גענעראל־שטרייק. די ארבייטער פון אלע בראנשען האבען זיך אנגעשלאסען צום שטרייק. ס'זענען שטעהן געבליבען אלע פאבריקען, אלע ווערקשטעטען, בעקערייען, מילכערייען, ברענערייען, די טראמוואי'ס, די פאסטען און טעלעגראפען עטצ.

מעהר ווי א פיערטעל מיליאן ארגאניזירטע ארבייטער שטרייקען. ווען מען זאל צורעכענען זייערע פאמיליעס, מאכט דאס אוים בערך $1\frac{1}{2}$ מיליאן מענשען, דאס הייסט, אז באלד א דריטעל פון דער גאנצער שוועדישער בעפעלקערונג שטרייקט.

ביז איצט איז דער שטרייק אבגעלאפען אין דער גרעסטער ארדנונג. די ארבייטער זענען רוהיג. רעכענענדיג אז באלד וועלען זיך אין שוועדען אויסלאזען די לעבענס־מיטעל און די בעפעלקערונג וועט צווינגען די פאבריקאנטען נאכצוגעבען. די פאבריקאנטען ווידער האפען, אז אזוי ווי די ארבייטער פערמיגען איבער גאר קליינע געלד־מיטעל, וועלען זיי באלד מיעד ווערען.

ווע־מענס ערווארטונגען ס'וועלען פריהער ערפילט ווערען, לאזט זיך לעת־עתה נישט חוסען. א פאקט איז, אז לויט אפיציעלע ידיעות, וועלען די אין שוועדען אנגעזאמעלטע לעבענסמיטעל אויסרייכען אויף נאך קוים 1 וואך. דערנאך וועט איינטרעטען א הונגערסנויטה און דעמילט קען מען נאך נישט בערעכענען, וואס ס'וועט געשעהען, מיט'ן הונגער קען מען זיך נישט שפיעלען.

די רעגירונג קוקט דערווייל צו און שווייגט. די שוועדישע בעפעלקערונג אים אלגעמיינען איז שטארק סאציאליסטיש און איהר געגנערשאפט געגען די פאבריקאנטען איז גרויס. ווייל די רעגירונג איבערדעם דאס פאלק נישט רייצען. אבער ווען אויך די אייזענבאהן־ארבייטער זאלען זיך אים גאנצען אנשליעסען צום שטרייק וועט די רעגירונג שוין מוזען זיך אריינמישען, און ווער ווייסט, אויב דאס אריינמישען וועט אבלויפען בשלום.

אין דער לופט פיהלט זיך א שטארקע אונרוהע, חאטשי די אויסערליכע רוהע איז לעת־עתה נישט געשטערט געווארען. די רעגירונג מאכט אלע הכנות, כדי עווענטו־

דער שפאניש־מאראקאנישע קריעג: א צערשטערטע באריקאדע אין בארצעלאנא.

עלע אינרוהען צו אונטערדריקען. דער קעניג, וועלכער האט געוואלט אבפאהרען פון שטאקהאלם, איז געבליעבען אין דער היים, ווייל אין אזא ערנסטער צייט קען ער נישט פערלאזען די הויפטשטאדט.

מיט דעם אויסגאנג פון דעם שטרייק איז פעראינטערעסירט די גאנצע וועלט. אויב די ארבייטער וועלען זיעגען, וועט מען באלד אויך אין אנדערע לענדער זיי נאכטהון און מען קען ערווארטען די גרעסטע עקאנאמישע אין ווירטהשאפטליכע ערשיטערונגען.

וועלען אבער די ארבייטער דורכפאלען, וועט דאס נאך פערשארפען דעם קאמפף צווישען קאפיטאל און ארבייט.

א פרינץ אלס אויגען-דאקטאר.

אם 9 אויגוסט האט דער הערצאג קארל טהעאדאר פון באיערן, א ברודער פון דער געשטארבענער עסטערדייכישער קאיזערין עליזאבעטה, געפייערט זיין 70-סטען געבורטס-טאג.

דער הערצאג איז בעקאנט אלס איינער פון די בערימטעסטע אויגען-ערצטע און טויזענדע מענשען האבען איהם צו פערדאנקען זייער היילונג פון שווערע אויגען-קראנקהייטען.

אינטערעסאנט איז, אז דער הערצאג איז צוערשט געווען א זאלדאט גלייך ווי אלע פרינצען און ער האט זיך גענומען צום מעדיצינישען שטודיום שוין אים רייפערען אלטער, נאכדעם ווי זיין ערשטע פרוי, די זעכסישע פרינצעסין זאפיע, איז געשטארבען.

אים יאהר 1872 האט איהם די מינכענער אוניווערזיטעט ערנאנט צום „עהרענדאקטאר". א יאהר שפעטער לערנט ער אב די פריפונגען מיט גוטען ערפאלג און בעקומט דאס ריכטיגע דיפלאם. אבער ער אליין איז דאמיט נאך נישט צופריעדען. ווייטער שטודירט ער אין ציריך און שפעטער אין וויען אויף דער אויגען-קליניק פונ'ם פראפעסאר ארלט. עטליכע סעמעסטער הערט ער די פארלעזונגען פון פראפעסאר בילראטה. און אונטער זיין אויפזיכט נעמט ער פאר די ערשטע אפעראציעס, זיך אויף דעם אופן אויסבילדענדיג אלס קינסטלער אין זיין פאך. בעזעצט זיך דער הערצאג אין טעגערנזעע, וואו ער איבט אויס די מעדיצינישע פראקסיס. באלד ווערענדיג בערימט דורך זיינע פעהיגקייט און פיכטיגקייט. הונדערטע ארימע אויגענליידענדע פערדאנקען איהם זייער גענעזונג.

אים יאהר 1884 בעזעצט ער זיך אין אבערמאיס ביי מעראן, וואוהין עס פלעגען פילגערן אויגענקראנקע פון דער גאנצער וועלט. טעגליך פלעגט ער עמפפאנגען 70—80 קראנקע, פארנעהמענדיג די שווערסטע אפעראציעס.

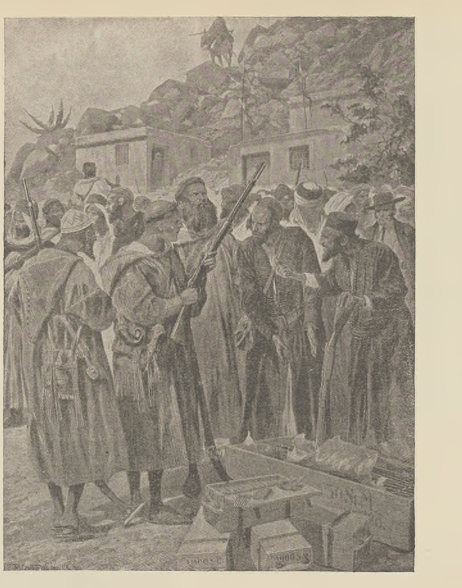

דער שפאניש-מאראקאנישע קריעג: די קאבילען לאדען זייערע געוועהרע מיט אריינגעשמוגעלטע מוניציע.

זייט 1890 וואהנט דער הערצאג ווידער אין מינכען, אויסאיבענדיג זיין פראקסיס. אים יאהר 1895 האט ער איינגעריכטעט אין א בעזונדערן הויז זיין אויגען-קליניק, וואו די ארימע קראנקע ווערען אומזיסט אויסגעהאלטען.

ביז איצט האט דער הערצאג שוין פארגענומען איבער 5000 שטאאר-אפעראציעס. יעהרליך ווערען צירקא 4000 קראנקע אויף זיין קליניק בעהאנדעלט, דאפון בעקומען בערך 700 זייער אויסהאלטונג. טעגליך $7\frac{1}{2}$ א זייגער אין דער פריה איז ער שוין אים אפעראציאנס-זאאל. וועלכען ער פערלאזט נישט ביז אלע קראנקע זענען בעהאנדעלט געווארען.

דער הערצאגליכע אויגען-דאקטאר האט צום צווייטען מאל חתונה געהאט מיט א שפאנישער פרינצעסין און זיין יונגסטעס אייניקעל איז פערהייראטהעט מיט דעם באיערישען קראנפרינץ רופרעכט.

דער גרייזע הערצאגליכע יובילאר, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין דער היינטיגער נומער, האט אינ'ם טאג פון זיין יובילעאום בעקומען טויזענדע גליקווינשע און גראטולאציעס פון דער גאנצער וועלט.

א „שווארצער" אדוואקאט.

די פאריזער אדוואקאטען האבען בעקומען א אינטערעסאנטען נייעם קאלעגע.

ביז איצט פלעגען זיי אלץ מורא האבען פאר דער קאנקורענץ פון די פרויען-אדוואקאטען. אבער דיזע קאנקורענץ האט זיך ארויסגעוויזען פאר צו שוואך. די ווייבליכע אדוואקאטען זענען ביים פובליקום נישט שטארק אנגענומען און זעלטען ווען, אז עמיצער זאל איבערגעבען א וויכטיגען פראצעס א ווייבליכען אדוואקאט. העכסטענס ביי פראצעסע ווענען עהע-שיידונגען פערטרעטען זיי די פרויען-פארטיי...

דער נייער פאריזער קאלעגע וועט אבער זיין באמת א שטארקע „אטראקציע". עס איז דאס נעמליך א „שווארצער אדוואקאט", א נעגער פון די פראנצעזישע קאלאניעס אין אפריקא.

הערר טיבער, אזוי הייסט ער, האט בעקומען א שטארקע ליעבע צו יוריסטישע וויסענשאפטען, ער האט פערלאזט זיין לאנד, זיין פאמיליע און זיין שבט און איז אוועק קיין פאריז שטודירען, וואו ער האט געענדיגט אויף דער אוניווערזיטעט די יוריסטישע שטודיען. נעמאכט אלע עקזאמענס און איז ער אויפגענומען געווארען פון דער אדוואקאטען-קאמער אלס א פולגילטיג מיטגליעד.

דער שווארצער אדוואקאט, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין היינטיגער נומער, זאל בעזיצען א שטארקען רעדנער-טאלענט.

דער שפאניש-מאראקאנישע קריעג: שפאנישע זאלדאטען קושען זייער געפאלענעם גענעראל פאר דער קבורה.

אטענטאט געגען א אייזענ־באהן־צוג.

א ניעדערטרעכטיגער אטענטאט איז פאריגע וואך פעראיבט געווארען געגען א אייזענבאהנצוג פון דער סולמטהאל באהן (דייטש־עסטעררייך), און נאר דורך א צופאל איז פערהיט געווארען א שרעקליכע קאטאס־טראפע.

אונבעקאנטע טהעטער האבען איינגעשטיפט צווישען די שיענעס אייזערנע טראווערזען, וועלכע האבען פערריקט די שיענעס, אזוי אז דער פאריבערפארענדער צוג זאל זיך איבערקעהרען.

באלד איז אויך אנגעקומען א צוג מיט עטליכע וואגאנס פאסאשירען, אויף דעם ארט, וואו די אייזערנע טראווערזען זענען געלעגען. איז דער צוג אריבער אויף פאלשע שיענעס און האט זיך איבערגעקעהרט. צוויי וואגאנס זענען אראבגעשטירצט און צעבראכען געווארען. עטליכע פערזאנען פון'ם צוגספערזאנאל האבען ערליטען פער־לעצונגען. די לאקאמאטיווע איז אים גאנצען צערטרי־מערט געווארען.

ס'איז נאר צו פערדאנקען דעם צופאל, אז דאס זיכערהייטס ווענטיל האט זיך געעפענט און דער דאמפף איז אויסגעשטרעמט. וואס ס'איז נישט געשעהען א שרעקליכע קאטאסטראפע. דער צוג איז איבערדעם זיהר

א 15־יעהריגער דאפעל־מערדער.

לאנגזאם געפאהרען און די רייזענדע פון די פאסאשיער־וואגאנס האבען געקענט דורך די פענסטער ארויסשפרינ־גען און זיך רעטען.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער א בילד פון דעם אונפאל. לעת־עתה האט מען די פערברעכער נישט אויסגעפארשט.

דעם קייזער'ס אויטאמאביל.

אם 20 יולי איז אין אישל אנגעקומען א אויטא־מאביל, וועלכעס איז בעזונדער'ס געבויעט געווארען פאר'ן קייזער'ס געברויך און וועט דיענען נור פאר דעם קיי־זער פערזענליך.

דער אויטאמאביל האט פונפציג פפערד־קרעפטע און זעהט אויס ווי א אייזענבאהן־וואגען. אבער דער דאך לאזט זיך אראבנעהמען, אזוי אז מען קען דארין אויך פאהרען ווי אין א אפענעם וואגען. עס איז איינגעריכ־טעט מיט בעקוועמליכקייטען, א טיש צום שרייבען, א שפיגעל, א טואלעטען־טישעל און א רויכנארניטור מיט א עלעקטרישען ציגארעטענציגדער.

דעם קאיזערס אויטאמאביל.

אלס שויפעהר פאר דיעזען אויטאמאביל איז בע־שטימט געווארען רודאלף סטאיי. וועלכער איז שוין שויפעהר ביים קייזער'ס אייניקעל. דער פרינצעסין עלי־זאבעטהא ווינדיש־גרעטץ. ביי ווייטע שטרעקען וועט צו־קומען נאך איין שויפעהר.

דער אויטאמאביל וועט דיענען צום געברויך פונ'ם קייזער אין אישל און ביי די בעפאר־שטעהענדע קייזער־מאנעווער אין מעהרען. אויב ער וועט אויך אין ווין בערווענדעט ווערען איז נאך נישט בעשטימט.

ביז איצט איז דער קייזער בלויז 1 איינציגעס מאל געפאהרען מיט א אויטאמביל, און צוואר פאריגען זומער אנלעסליך דעם בעזוך פונ'ם ענגלישען קעניג עדוארד אין אישל.

א 15־יעהריגער דאפעל־מערדער.

אין יאהאנעסדארף (שטייער־מארק) איז פאריגע וואך דער 15־יעהריגער געווערבע־שילער בענקע איבער־געפאלען די וויטווע אננא ווערנער אין איהר וואהנונג און האט זי ערמארדעט, צערקלאפענדיג איהר מיט א שווערען שטיין דעם קאפ.

נאך איידער ער האט זיך מיט איהר אבגעפארעט, איז אנגעקומען א 12־יעהריג מעדכען, די שילערין אננא קויטער. בענקע, דערזעהענדיג זי, צערקלאפט אויך איהר דעם קאפ, און מיינענדיג, אז אויך זי איז טויט, דורכ־זוכט ער ביי דער ערמארדעטער וויטווע די קעשענעס, נעמט צו 22 קראנען מיט 50 העלער און געהט זיך רוהיג אין שולע אריין, גלייך ס'וואלט קיין שום זאך געשעהן.

די קליינע קויטער אבער איז נאר געוועזען בעטייבט. שפעטער איז זי געקומען צו זיך. א צייט לאנג ליענט זי אים צימער, ביז ס'קומט אימיצער אריין און ענטדעקט דעם מאדר. שנעל רופט מען אנ'א־צט, וועלכער דער־כונטערט זי א ביסעל און דעמילט דערצעהלט זי, ווער דער מערדער איז.

בענקע ווערד תיכף פערהאפטעט, ער איז גאנ'ן רוהיג און האט נאר קיין הרטה אויף זיין שרעקליכער טהאט.

א טירקישער פרינץ אלס מאלער.

דורך דער אבזעצונג פונ'ם סולטאן אבדול האמיד האבען אויך זיינע קינדער פערלוירען זייער איינפלוס אין דער טירקיי. קאיזערליכע פרינצען זענען זיי טאקי ווייטער. אבער צו קיין שום עפענטליכער שטעלונג וועט מען זיי נישט צולאזען. אויס מורא טאמער וועלען זיי אינטריגי־רען געגען דעם נייעם סולטאן.

זיי וועלען איבערדעם מוזען בלייבען פריוואט־מענשען און זיך זוכען פריוואטע בעשעפטיגונגען.

איינער פון זיי דער פרינץ אבדול מערשידיע, האט עס שוין געטהון, ער איז זעהר א טיכטיגער קונסט־מאלער און פון זיין אטעליער זענען ארויסגעקומען

אטענטאט אויף א אייזענבאהנציג.

א טירקישער פרינץ אלס מאלער.

פארטרעטס און לאנדשאפטען, וועלכע ווערען פון פאב־קריזע זעהר געלויבט.

פרינץ אבדול מעדשידיע, וואס מיר ברענגען היינט זיין בילד וועהרענד ער ארבייטעט אים אטעליער. וועט אפשר קענען פון זיין קונסט פערדיענען אויף פרנסה, אויב זיין גורל וועט זיין, ער זאל מוזען לעבען מ.יניע כפוי.

דער עלטסטער זאלדאט פון דער וועלט.

קירצליך איז אין פאלטאווא (רוסלאנד) נעפייערט געווארען די 200־סטע יאהרצייט פון דער בעריהמטער שלאכט ביי פאלטאווא, ביי וועלכער דער רוסישע צאר פעטער דער גרויסער האט בעזיעגט דעם שוועדישען קעניג קארל XII און דאמיט בעגרינדעט רוסלאנדים גרויסקייט.

דער פייער האט אויך בייגעוואהנט דער צאר ניקאלויס און דארט איז איהם פארנעשטעלט געווארען דער

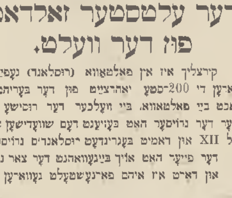

דער עלטעסטער זאלדאט אויף דער וועלט.

120 יאהר 'אלטע וועטעראן אנד־עאס ניקאלאיעוויטש שמירט, דער עלטסטע זאלדאט פון דער רוסישען א־מעע.

שמידט, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין היינטי־גער נומער, האט אויך טהיילגענומען אין די קריגע גע־גען נאפאלעאן און איז דער עלטסטע זאלדאט אויף דער וועלט.

א הונד אלס לעבענס־רעטער.

נאהענט פון היילינגענשטאדט (ביי וויען) האט זיך דער עלפיעהרינער פאלקסשילער רודאלף בלאהא געבאדען אין דעם דאנוי קאנאל.

פלוצים גליטשט ער זיך אויס און די חוואלעס טראגען איהם אין מיטען טיעפען וואסער אריין. פון דער וייט האבען אנגעהויבען צוצולויפען מענשען, אבער ביז זיי וואלטען דעם קנאבען ערדייכט, וואלט ער שוין אפשר געווען פערלוירען.

צום גליק איז ביים ברזען געשטאנען א גרויסער יאנדהונד, וועלכער איז דעם יונגעל תיכף נאכגעשפרונגען איהם געפאקט ביים קאלנער מיט די ציינער און ארויס־געצויגען צום ברזען, וואו צוזאמענגעלאפענע מענשען האבען זיי ביידע ארויסגעטריסעלט פונ ם וואסער.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער א אריגינעל בילד, פארשטעלענדיג דעם מאמענט פון דער ועלטענגען רעטונג.

יובילעאום פון א יודישען געלעהרטעז.

פראפעסאר דר. איזידאר ראזענטהאל. דירעקטאר פון פיזיאלאנישען אינסטיטוט אין ערלאנגען, פייערט דיעזע טעג זיין גאלדענעם דאקטאר־יובילעאום.

50 יאהר וועט זיין, זייט דעם דר. ראזענטהאל. געבוירען אין לאבישין (ביי בראמבערג) אם 16 יולי 1836, האט בעקומען דעם טיטעל דאקטאר פאר מעדי־צין. ער איז איינער פון די בעקאנטעסטע פיזיאלאגען און פערפאסער פון פיעל מעדיצינישע שריפטען.

בעזונדערען אינטערעס האט דר. ראזענטהאל, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין היינטיגער נומער, געווידמעט דער נערווען־פיזיאלאגיע און זיינע ארבייטען אויף דעם געביעט זענען אנערקענט געווארען פון די גרעסטע גע־לעהרטע.

דר. ראזענטהאל איז אויך א בעקאנטער כלל־טהוער און ווארמער אונטערשטיצער פון אלע בע־שטרעבונג פאר שטארקונג פון דער פאלקסגעזונדהייט.

שרפה־אונגליק אין דרעזדען.

א געפעהרליכע שרפה איז פארגען מאנטאג פאר־געקומען אין דרעזדען, ביי וועלכער עס זיינען פער־אומגליקט געווארען זעהר פיעל מענשען. אויף דעם אזוי־גערופענעם פוינעל־פעלד איז אבגעהאלטען געווארען א פאלקס־פעסט, אין וועלכען ס'האבען טיילגענומען איבער פופצינ־טויזענד מענשען.

אויף דעם פעלד זענען אויפגעשטעלט געווארען פערשיעדענע געצעלטען און קיאסקען צום פערקויף פון געטרענקע און פער־אנשטאלטונג פון פארשטעלונגען, אין אביידעל פון די ביער־האלען, אין וועלכער ס'זענען געווען איבער פינף־טויזענד מענשען, האבען געוואלט אפגע־ברענט ווערען פערשיעדענע פייער־קערפער פון א צע־פעלין לופט־באלאן.

די מוזיק־קאפעלע שפיעלט א מארש און דאס פובליקום ערווארט מיט שפאנונג די פא־שטעלונג. פלוי־צים עקספלאדירט א בענזין־מאטאר און באלד שטעהט דאס גאנצע געצעלט אין העלע פלאמען. דאס פייער פערברייטעט זיך אויף די איבריגע געצעלטע, אין וועלכע ס'געפונען זיך איבער פיערצינ־טויזענד מענשען, און דאס מיט אזא שנעלינקייט, אז די ארטיסטען, וואס האבען געוואלט אויפטרעטען פארן פובליקום, קענען זיך נישט מעהר איבערטהון און מוזען אין זייערע קאמי־שע קאסטיומע ענטלויפען פון די נארדעראבעס.

אין קוים א שעה זענען 60 פערשיעדענע געצעל־טען, באראקען, האלען, קיאסקען, ווי אויך 80 פערקויף־בודעס אבגעברענט געווארען.

צעהן פע־זאנען זענען שווער פערוואונדעט און זעכצינ גרינגער פערלעצט געווארען. חוץ לזה האבען זעהר פיעל מענשען ערליטען צער־קוועטשונגען און אב־רייסונגען פון דער הויט אין דעם גרויסען געשטופעניש. איינער איז געקראכען אויף די אנדערענס קעפ. פרויען זענען געפאלען חלשות. קינדער האבען געוויינט און געיאמערט, עלטערע מענשען זענען געשטאנען אין פער־צווייפלונג ווענען זייערע אנגעהערינע — די גאנצע סצע־נע איז געווען שרעקליך צוצוקוקען.

דריי שעה האט געדויערט, ביז ס'איז דער פייער־וועהר געלונגען דאס פייער צו לעשען. דעמילט אבער איז שוין פון דעם גאנצען היסטאריש בעריהמטען פוינעל־פעלד געבליבען א גרויסע חורבה — פון וועלכער מיר ברענגען א אריגינעל בילד אין אונזער היינטיגער נומער.

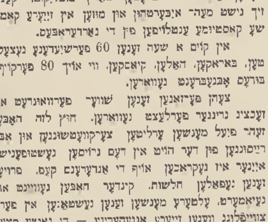

א הונד אלס לעבענסרעטער.

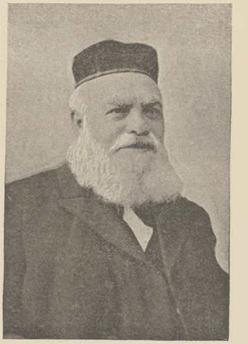

א בערייהמטער סופר געשטארבען : ר' אליהו בנימאָוויטש.

קריעג צווישען טירקיי און גריעכענלאנד?

דער קאָנפליקט צווישען דער טירקיי און גריכענלאנד פערשארפט זיך וואס א מאהל מעהר. אייגענטליך איז אין די לעצטע וואכען אין דער לאגע גאר קיין שום ענדערונג נישט פארגעקומען, אבער די טערקישע א־מעע ווערד וואָס א מאל איננעדולדינער און דרענגט די רעגיערונג צום קריעג.

אין די לעצטע טעג האט די טירקישע רעגיערונג איבערגעשיקט אן גריעכענלאנד אנ׳א־ט אולטימאַטום, אין וועלכען זי פארערט, אז גריעכעלאנד זאל אברופען זיינע אפיציערע פון קרעטא און זאל ערקלעהרען, אז עס האט צו קרעטא גאר קיין טענות נישט.

מילא די ערשטע פארערונגען קען אפשר גריעכענלאנד ערפילען. דאס הייסט, זי קען די אפיציערע אברופען, די אפיציערע פון זייער זייט האבען נאטירליך די ברירה נישט צו וועלען פאלגען, זייענדיג זיכער, או שפעטער, ווען זיי וועלען צוריקקומען קיין גריעכענלאנד, וועט מען זיי דערפאר נישט בעשטראפען...

ראנגען די צווייטע פארערונג קען די גריכישע רעגיערונג בשום אופן נישט נאכקומען, ווייל זי וואלט זיך אפילו נישט קיין שעה מעהר געקענט האלטען אויפ'ן בענקיל און אויך די גאנצע דינאסטיע איז בעדראהט. ווי ווייט די גריכישע בעפעלקערונג זיצט רוהיג און שטיל, מורא־האבענדיג פאר די טירקישע קלעפ, וועט זי נישט דולדען אזא בושה'דיגע ניעדערלאגע, אויסרריקליך צו פערצ׳כטען אויף היסטארישע רעכטע, וואס זענען אנערקענט פ׳ן דער גאנצער וועלט...

אין דער טירקיי וויערער איז די פאלקסשטרעמונג שטא־ק גוטה. די יונגע טירקיי זאל בעווייזען, אז זי וויל זיך נישט מעהר לאזען נעפעלען די ווילקיר פון די מעכטע, יעדער זאל פון איהר אברייסען שטיקער ווי וויט עס נעפעלט איהם. עס האלט שוין אזוי ווייט, אז אין מאצעדאניען זענען אפגעהאלטען געווארען פאלקס־פערזאמלונגען, אויף וועלכע מען האט געפאסט החלטות או אויב די רעגיערונג וועט שווייגען, וועלען די מאצעדאניער אליין ארייגפאלען קיין גריעכענלאנד. די טערקישע רעגיערונג קען נישט זיין איינגעשפארט און מוז נאכגעבען דעם פאלק, אפילו געגען דעם ווילען פון די מעכטע...

איבערדעם אויך איז די לאגע אזוי ערנסט און חאטשי די מעכטע פרובען זיך, אין דער לעצטער מינוט צו אינטע־וועניערען צווישען דער טירקיי און גריעכענלאנד, איז עס א ספק, אוב ביי דער שטארקער אויפ־

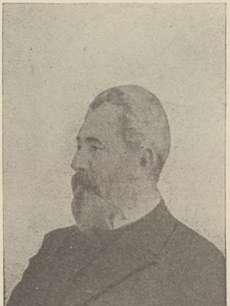

יובילעאום פון א יודישען געלעהרטען : פראָפעסאר דר. איודאָר ראָזענטהאַל.

־יעגונג אין קאנסטאנטינאפאל וועט זיך לאזע דערהאלטען דעם פ־יערען...

א פרינץ אלס אויגען־דאקטאר : הערצאג דר. טהעאדאָר פון באיערן.

קינסטליכע דיאמאנטען.

זייט דעם די וועלט עקזיסטירט, האבען הונדערטער, טויזענדער מענשען שוין געפרובט זייער גליק, צו געפונען א מיטעל, ווי אזוי צו ערצייגען קינסטליכע דיאמאנטען... מאנכע פון זיי אבער האבען זיך א־ויסגעוויזען אלס שווינדלער און בעטריגער, וואס זייער גאנצע ארבייט איז בעשטאנען „אין דעם, אבצונא־ען די וועלט. אנדערע ווידער האבען עס אפשר גענומען ערנסט און אבגעפיהרט זייערע יאהרען מיט אומזיסטיגער צוועקלאזער פלאגערייי.

יעדען איז נאך כוודאי בעקאנט די געשיכטע מיט'ן פאריזער דיאמאנטען־שווינדלער לעמאאן, וועלכער האט ביי פיעלע מיליאנע־ע אויסגעשווינדעלט שווערע סומען געלר דערצעהלענ־יג זיי מעשיות, אז ער האט געפונען א מיטעל, ווי אזוי צו ערצייגען קינסטליכע דיאמאנטען. לעמאאן האט זיינע שווינדלען אזוי ווייט געטריעבען, אז אפילו נאכדעם ווי ער איז ארעטירט געווארען, האט ער זיך געהאלטען ביי זיינעם און זיך

דער עלטסטער ראבינער אין דייטשלאנד : ראבינער דר. פריינד.

פערפליכטעט צו מאכען א פראבע אין געגענווארט פון געריכט. די פראבע איז נאטירליך נישט געלונגען און לעמאאן האט בעקומען זיין פסק.

איצט קומט וויעדער א ידיעה פון פאריז, אז עס איז דעם גראף באאסוועני טאקי באמת געלונגען, צו ערצייגען קינסטליכע דיאמאנטען, וועלכע זענען גערארע אזוי ווי די עכטע. פיעל גלויבווירדיגע פאכמענער ערקלעהרען, אז זיי האבען זיך מיט אייגענע אויגען איבערצייגט, אז גראף באאסוועני איז קיין שווינדלער, נור זיין ערפינדונג איז טאקי עכט. ער ערצייגט די דיאמאנטען דורך שמעלצען פון אצעטלין און קאלציאומקארבאנאט אין א עלעקטרישען אויווען.

די קינסטליכע דיאמאנטען זענען הארטע קערנינע שטיקער פון דער גרעסע $^1/_3$ מילימעטער. גראף באאסוועני האט זיי איצט פארגעלעגט דער אקאדעמיע פאר וויסענשאפטען צור פריפונג און בעטראכטונג. ער האפט שפעטער אויך גרויסע שטיקער ערצייגען צו קענען.

מיר ב־ענגען אין אונזער היינטיגער נומער א אריגינעל בילד, פארשטעלענדיג עטליכע קינסטליכע דיאמאנטען.

אין דער זייט געפינט זיך דאס בילד פונ'ם ערפינדער, גראף באאסוועני. די אבגעבילדעטע שטיינער זענען אבער 12 מאל אזוי גרויס אויפ'ן בילד, ווי אין דער ווירקליכקייט.

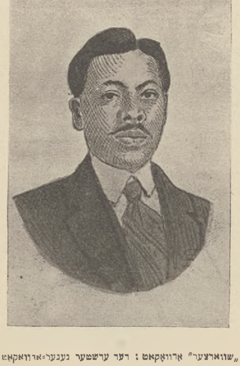

א „שווארצער" אדוואקאט : דער ערשטער נעגער־אדוואקאט אין פאריז.

די יודישע וועלט.

אַנ׳אַנקעט איבער דעם יודישען דלות אין גאַליציען.

פאַר דריי יאָהר האָט דער לאַנדטאַגסאַבגעאָרדנעטער דר. לעווענשטיין געהאַלטען אים גאַליצישען לאַנדטאַג א גרויסע רעדע איבער די אָרימקייט פון די יודישע פאַלקסמאַסען אין גאַליציען און געשטעלט דעם אַנטראַג. דער לאַנדעסאויסשוס זאָל טראַכטען עפּיס וועגען מיטעל, דעם דלות אבצוהעלפען.

דער לאַנדטאַג האָט דעם אַנטראַג איינשטימיג אָנגענומען. אבער א צייט לאַנג האָט מען דאריבער נאָר נישט געהערט. ערשט אין די לעצטע וואָכען איז מען געוואָהר געוואָרען אז דער לאַנדעסאויסשוס האָט געלאַזט זאַמלען דורך זיינס א בעאַמטען די סטאַטיסטישע ידיעות וועגען דער מאַטעריעלען און קולטורעלען לאַגע פון די יודען אין גאַליציען, און צעשיקט איצט פראַגע־בויגענס אַן אַלע יודישע כלל־טהוערס, ווי אַבגעאָרדנעטע, קהלה־פאָרשטעהער, פאָרשטעהער פון פינאַנציעלע אינסטיטוטע א. ז. וו. זיי זאָלען צוזאַמען אויף אַנ׳אַנקעט, וועלכע וועט זיין אים קומענדען מאָנאַט סעפּטעמבער און זאָגען זייער מיינונג וועגען אַלע די פראַגען, וואָס זענען ענטהאַלטען אינ׳ם פראַגעבויגען.

ווי ווייט דיעזע אַנקעט וועט ברענגען עפּיס פּראַקטישע רעזולטאַטע לאָזט זיך נאַטירליך לעת־עתה נישט וויסען. נאָך קענען מיר נישט דעם פראַגע־בויגען און וויסען נישט, וואָס מען מיינט און וואָס אונזערע כלל־טהוערס וועלען ענטפערן.

אויף איין זאַך אבער ערלויבען מיר אונז, שוין איצט אויפמערקזאַם צו מאַכען. אין די לעצטע צעהנדלינגער יאָהרען איז שוין זעהר פיעל געטהון געוואָרען, צו לינדערן דאָס אָרימקייט פון די גאַליצישע יודען, שווערע סומען געלד זענען אויסגעגעבען געוואָרען צו דעם צוועק. דאָס רעזולטאַט אבער איז גאָר געריינג.

די אורזאַכע דאַפון איז, וואָס פאַסט אַלע דיעזע אַקציעס טראָגען אויף זיך דעם חותם פון בעשרענקטע פּאַרטייאישע אונטערנעהמונגען. לאָמיר זעהען, למשל, ביי אונזער׳ע פּוילישע שכנים. די „קולקאַ ראַלניטשעס״, די „טאָוואַרזיסטוואָ שקאָלאַ לודאָוואַ״ וכדומה, ווערען אונטערשטיצט פון אַלע פּאַרטייען, און איבערדעם ברענגען זיי טאַקי גוטע רעזולטאַטע. ביי אונז אבער גרינדעט מען שולען, נישט צו פערברייטען בילדונג בכלל, נאָר אדער צו פערברייטען אַסימילאַציע, אדער סאָציאַליזם, אדער ציוניזם וכדומה. ביי אונז גרינדעט מען קרעדיט־געזעלשאַפטען נישט צו פערשאַפען בילינען קרעדיט פאַר די קליינע סוחרים און האַנדווערקער, נאָר כדי צו געווינען שטימען פאַר דער אדער יענער פּאַרטיי און צו שטאַרקען זייער איינפלוס.

איבערדעם אויך זענען די רעזולטאַטע אַזוי געריינג און פיהרען נישט צו קיין שום פּראַקטישען ציעל.

אויב אויך ביי דער אַנקעטע וועט זיך ווידערהאָלען דאָסזעלבע שפּיעל און אויך דאָרט וועט יעדער קומען מיט זיין בעשרענקטע פּאַרטיי־אַנשויאונג און וועט זיך סטאַרען צו בעווייזען, אַז נאָר ער און זיין פּאַרטיי ווילען די אמת׳ע טובה פונ׳ם פאָלק — און לויט ווי מיר זעהען אויס פערשיעדענע צייטונגסאַרטיקעל אין די פּאַרטיי־בלעטער, איז טאַקי צו בעפירכטען, אַז עס וועט אַזוי זיין — קען מען שוין לכתחילה זאָגען, אַז פון דער גאַנצער אַנקעטע וועט זיך אויסלאָזען — א בוידעם!...

עס איז נישט גענוג, אַז אונזערע „כלל־טהוער״ זאָלען זיין איינינג אין דער קאָנסטאַטירונג, אַז די גאַליצישע יודען זענען נעביך, לא־עלינו, גרויסע קבצנים, זיי מוזען אויפהערען צו קאָכען זייערע פּאַרטיי־צימעסען ביים פּייערל פון די אַלגעמיינע אינטערעסען און זיך פּראַאיינינען צו א געמיינזאַמע אַרבייט לטובת־הכלל — דעמילט וועט אפשר די לאַגע בעסער ווערען.

די איינוואַנדערונג קיין אַמעריקאַ.

אַמעריקאַ איז א פריי לאַנד. אַזוי פריי, אַז יעדער בעאַמטער קען דאָרט טהון וואָס ער וויל און קימערט זיך נישט וועגען געזעץ.

און אַט דיעזע משונה׳דיגע אַמעריקאַנ׳שע פרייהייט בעקומען איצט אונזערע יודעליך צו שפּירען אין אַלע זייערע איברים.

אויף עליס־איילאַנד, דער קליינער אינזעל נעבען ניו־יאָרק, וואו די עמיגראַנטען ווערען אבגעשטעלט, כדי זיי צו אונטערזוכען, אויב מען מעג זיי אַריינלאָזען קיין אַמעריקאַ, איז פאַר עטליכע וואָכען ערנאַנט געוואָרען א נייער קאָמיסער, וויליאַמס. און אַזוי ווי יעדער נייער קאָמיסער ברענגט נייע גזירות, האָט דיעזער וויליאַמס אַרויסגעפונען א נייעם דין, אַז יעדער עמיגראַנט מוז ביי זיך האָבען ווענינסטענס 25 דאָלאַר. ווער נישט האָט זיין פוס נישט בעטרעטען די ערד פון דעם הייליגען אַמעריקאַ. ס׳העלפט נישט קיין פּראָטעקציע, קיין בעטען, קיין פערוועגדונג פון קרובים און בעקאַנטע. יעדער מוז האָבען זיינע אייגענע 25 דאָלאַר, נישט קיין געבאָרגטע, נישט קיין געשענקטע — אַזוי וויל מיסטער וויליאַמס. „ומי יאמר אליו מה תעשה?״

הערצצערייסענדע סצענעס שפּיעלען זיך אב דאָרט אויף עליס־איילאַנד. מיט יעדען שיף ווערען הונדערטע עמיגראַנטען, געווינרע אַרבייטס־פעהיגע מענשען, צוריקגעשיקט. מען רייסט אב מאַמעס פון קינדער, ברידער פון שוועסטער, חתנים פון כלות — ס׳איז א פּשוט׳ע אינקוויזיציע...

די ניו־יאָרקער יודען שרייען, פּראָטעסטירען; די צייטונגען ליאַרמען און דראָהען... ס׳העלפט נישט; די צענטראַל רעגירונג אין וואַשינגטאָן האָט טויבע אויערן און מיסטער וויליאַמס טהוט, וואָס ער וויל. אַמעריקאַ איז דאָך א פריי לאַנד און מען טאָר קיין בעאַמטען נישט שטערען אין זיין אַמטס טהעטיגקייט!...

אַט שלאָגען מיר זיך אַרום. וועלכע נייע לענדער מיר וואָלען אויסגעפונען פאַר דעם וואַנדערנדען פאָלק ישראל. ארץ־ישראל, אוגאַנדאַ, קירענאַיקאַ, מעזאָפּאָטאַמיען עטץ. — דערווייל קלאַפּט מען אונז צו פאַר דער נאָז די טהירען פון די לענדער, וואָס זענען ביז איצט פאַר אונז אָפען געווען...

אַלף־בית אדער א־בע־צע?

שוין זייט א צייט עקסיסטירען ביי אונז יודען געוויסע פאַנטאַסטען, וועלכע ווילען רייקאַ אבשאַפען דעם יודישען אַלף־בית און איהם ערזעצען מיט׳ן לאַטיינישען א־בע־צע.

זיי טענה׳ן, אַז ראשית וועט דאָס העלפען, צו ערלייכטערן יודישע גוים און אמת׳ע גוים, וואָס ווילען זיך בעקאַנט מאַכען מיט דער יודישען שפּראַכע, זי צו ערלערנען, ווייל דער יודישער אַלף־בית איז זעהר שווער, והשנית וועט דאָס לעזען יודיש אויפהערען צו זיין א שאַנד פאַר א געוויסען סאָרט יודען, וואָס שעמען זיך עפענטליך צו לעזען א ביכעל אדער א צייטונג מיט יודישע אותיות...

מען ברויכט נאָר נישט צו פערליערען פיעל ווערטער, כדי צו בעווייזען ווי לעכערליך די גאַנצע זאַך איז. ווער ס׳שעמט זיך מיט׳ן יודישען, וועט זיך אויך ווייטער שעמען. והעיקר, אויב מען וויל די יודישע שפּראַכע מאַכען פאַר א לעבענדיגע נאַציאָנאַל־שפּראַך, איז נישט גענוג מען זאָל זי לעזען, מען מוז אויך רעדען יודיש, און דאַנען וועט שוין דער לאַטיינישער א־בע־צע נישט העלפען...

די טענה ווייטער, אַז דער יודישער אַלף־בית איז שווער צו ערלערנען, איז אים גאַנצען נישט ריכטיג. יעדעס יודישע קינד לערנט דעם אַלף־בית און ווער ס׳האָט נאָר דעם חשק, צו לעזען יודיש. פאַר דעם איז דער אַלף־בית גאָר נישט שווער.

אין נישט־יודישע קרייזען איז דאָס אינטערעסע פאַר דער יודישער ליטעראַטור זעהר קליין און וועט תמיד בלייבען בעשרענקט אויף א געוויסען טהייל פון די אַזוי־גערופענע „אינטעלעקטועלען״... אויב ס׳צאָהלט זיך אויס, כדי זיי דאַמיט מזכה צו זיין, אַנצוטהון דער יודישען שפּראַכע א לאַטיינישען שלייער — דאַריבער קען ביי בענשען מיט געזונדע מוחות נאָר קיין שום צווייפעל נישט זיין.

דער איינענטליכער צוועק פון דער גאַנצער זאַך איז די אייסערע אַסימילאַציע... דאָס וועט אָבער אַזוי ווייניג העלפען, ווי די אייסערע פּאָליטישע אַס׳מילאַציע! ס׳וועט זיין נאָך א בלאַמאַשע מעהר!

פערקויפט „עולם־הבא״ נ־אַר צדקה־וועגען.

אין בענדער (רוסלאַנד) האָט א יוד א חסיד, ר. מ. פערקויפט זיין חלק עולם־הבא פאַר דריי קערבליך.

די דריי קערבליך אָבער נעמט ער נישט פאַר זיך. נאָר האָט זיי געשפּענדעט פאַר א צדקה־זאַך.

לויט ידיעות פון דאָרט איז דער פערקייפער זעהר אַנ׳ערנסטער מענש, א אמת׳דיג פרומער יוד און פול פיי זונען...

גלויבענס־פרייהייט אין טערקיי.

דער באַגדאַדער רב ר׳ דוד פּאַפּי האָט געהערט, דאָס די יודען, וואָס אַרבייטען דאָרט אין באַנק און אין אַנדערע רעגירונגס־אַנשטאַלטען, זענען מחלל שבת. ער האָט זיך געפּרובט משתדל זיין ביי דער רעגירונג, מען זאָל די יודען בעפרייען פון דער אַרבייט א׳ם שבת.

די השתדלות איז אָבגעוואָרפען געוואָרען, ווייל די יודישע טשינאָווניקעס גופא האָבען נישט געוואָלט מסכים זיין מיט׳ן רב׳ס בקשה, דאַרום האָט זיי דער רב אַריינגעוואָרפען אין חרם.

די יודישע טשינאָווניקעס האָבען זיך בעקלאָגט ביים באַגדאַדער גובערנאַטאָר און דער גובערנאַטאָר האָט מודיע געווען דעם רב, ער זאָל דעם חרם אַרבנעהמען, ווייל אין טערקיי הערשט רעליגיאָנס־פרייהייט און קיינער טאָר נישט צווינגען דעם צווייטען אין אמונה־זאַכען.

דער עלטסטער ראַבינער אין דייטשלאַנד.

אַם 30 יולי האָט דער ראַבינער דר. פריינד אין גערליץ, געפייערט זיין אַכציגסטען געבורטסטאַג.

דער גרויזע יובילאַר איז נישט בלויז ביי זיין יודישער קהלה, נאָר אויך ביי דער גאַנצער בעפעלקערונג פון גערליטץ שטאַרק אַנגעזעהען.

ראַבינער דר. פריינד האָט אינ׳ם טאָג פון זיין יובילעאום געווילט אין באַד זאַלצבורון צור קור, די געמיינדע האָט דאָרטהין געשיקט א דעפּוטאַציע, בעשטעהענד פון די העררען קאָמערציאַלראַטה אַלעקסאַנדער קאַטץ, סאַלי היימאַן און לעאָפּאָלד קאהן, וועלכע האָבען דעם יובילאַר איבערגעגעבען א ערהרענגעשענק, חוץ־לזה האָט דר. פריינד, וואָס זיין בילד ברענגען מיר אין היינטיגער נומער, בעקומען גראַטולאַציעס און געשענקע פון פיעל קאַלעגען, פעראיינע און אינסטיטוטע. דר. פריינד איז דער עלטסטער ראַבינער אין דייטשלאַנד.

דון יוסף הנשיא, הערצאג פון נאקסאס

היסטארישער ראמאן אויס דעם זעכצעהנטען יאהרהונדערט

פריי בעארבייטעט נאך י. ווילדענראד.

(ענדע)

צוואנציגסטעס קאפיטעל.

די נאכט איז שטאקפינסטער. וויט און ברייט איז קיין שיין פון א ליכט צו זעהען. די לבנה האט זיך בעהאלטען אונטער רונקלע, נעריכטע וואלקענס. אויך קיין שטערנדעל בעלייכטעט דעם הימעל — גלייך עס וויל קיינער נישט זיין קיין צייגע פון דעם בלוטיגען אקט, וואס דארף זיך איצט אבשפיעלען.

דון יוסף הנשיא, שמעון, לעאנארא און מרים רודערן זיך שטילערהייד דורך דער פינסטערער, שווארצער נאכט, שטיל רוהיג גלעהען זיי אויף די שפיץ פינגער, כדי נישט צו שטערען די וועכטער פון דער טירקישער ארמעע אין זייער שלאף. פון צייט צו צייט חאפט זיך א וועכטער אויף און שטרענגט איין זיינע פערשלאפענע אויגען צו קוקען אין דער ווייטער פינסטערניש. באלד אבער פאלט ער צוריק אויף זיין ארט און שלאפט ווייטער.

אט אזוי זענען די 4 וואנדערער צוגעקומען ביז צום האפען, דארט שטעהט פאר זיי אנגעגרייט א גרויסע שיף.

— אט אין דעם שיף געהט אריין! — זאגט שמעון.

— און דו? — פרעגט דון יוסף הנשיא — וואס ווערסטו מיט אונז איצט טהון?

— זעהט איהר די פאהן אויף דער טירקישער פלאטע וואס שטעהט דארט אין ים — ענטפערט שמעון — אט אהער האב איך געוואלט ברענגען, אייך איינרעדענדיג, אז איך וויל אייך בעפרייען פון מוסטאפא'ס הענד, מארינא-מיניסטער פיאלא זאל אייך שיצען פאר זיין פערפאלגען. אבער פיאלא איז שוין אוועקגעפאהרען מיט זיין פלאטע, פול מיט די אוצרות פון ציפערן, קיין קאנסטאנטינאפעל. דא ווארט אויף אייך מוסטאפא, כדי איך זאל אייך טעדטען פאר זיינע אויגען און דער ים זאל זיין אייער אייביג קבר...

מיט א טוידט-שרעק הערען דון יוסף און זיינע בעגלייטערינען שמעון'ס שרעקליכע ווערטער.

— אזוי? — פרעגט דון יוסף הנשיא צווישען די צייהן — האסט אונז דאך פערראטהען? וואו זענען דיינע הבטחות?

— איך האב בלויז די ערשטע העלפט פון מיין בלוטיגען אויפטראג ערפילט — זאגט שמעון — און איצט מעג מיך נאט שטראפען מיט זיין שטארקער האנד. אויב איך וועל פרובען צו ערפילען אויך די צווייטע העלפט. מיט אט דעם שיף וועלען מיר אנטלויפען און זוכען אין פרעמדע לענדער אונזער גליק... צוואר איז אונזער האפנונג זעהר גערינג און פון אלע זייטען שוועבט דאס אונגליק איבער אונזערע קעפ. אבער ליעבער איז מיר דער טויט צווישען די חוואליעס פונ'ם ים, ווי צו פאלען אין די הענד פון דעם טיראן מוסטאפא...

— דו האסט רעכט, שמעון! — זאגט דון יוסף הנשיא און דריקט זיין האנד — קום, טהייערע לעאנארא! קום, מרים! — מיר וועלען פרובען, צו ראטען אונזער לעבען! לעבע וואהל, הערליכע אינזעל ציפערן, פול מיט האפנונגען און ערווארטונגען האט מיין פוס בעטרעטען דיין ב־זען, אבער ווי א אונגליקליכער פליכטלינג מוז איך דיך פערלאזען איצט אין דער פינסטערער נאכט! — גאט'ס ווילען זאל געשעהען!

ווי געהען ארויף אויפ'ן שיף און שמעון מיט זיי. פונ'ם האפען הערט זיך עפיס א ליארם, אבער שמעון ערגרייפט שנעל די רודערער און טרייבט דאס שיף אין מיטען וואסער אריין, נישט אקעגען דער טירקישער פלאטע, ווי מוסטאפא האט איהם בעפוילען, נאר אין דער אנדערער זייט כדי די פלאטע אויסצומיידען.

דון יוסף הנשיא זיצט אין מיטען שיף, נאכדענקליך און בעטריבט. לעאנארא לעהנט זיך אן אין איהם און וויינט שטיל. מרים זיצט אין א זייט און פערפאלגט מיט איהרע בליקען די טירקישע פלאטע, פון וועלכער דאס שיף ענטפערנט זיך כסדר ווייטער און ווייטער.

שוין דאכט זיי, אז עס געלינגט אלעס. דאס שיף איז שטיל אבגעפאהרען און געפונט זיך שוין א היבש שטיק וועג פונ'ם ברעג. איצט לאזט שמעון א ביסעל נאך די רודערער און אטהמעט אב. דון יוסף הנשיא וויל איהם העלפען און ערגרייפט די רודערער.

פלוצים אבער דערהערט זיך פון דער טירקישער פלאטע א שאס פון א קאנאן און א העלער שיין בעלייכטעט די פינסטערניש. באלד ווערד נאך עטליכע מאל אויסגעשאסען און די קוגעלן פליעהען ארום זייערע קעפ.

— מיר זענען פערלוירען! — רופט שמעון דערשראקען — זיי האבען אונז ענטדעקט!...

איצט פרובען שמעון און דון יוסף צו טרייבען די רודערער מיט אלע כחות, כדי וואס שנעלער צו אנטלויפען. אבער ס'איז אומזיסט... פון אלע זייטען יאגען זיי נאך טירקישע שיפען און ארום זייערע קעפ פליעהען קוגלען ווי א נעריכטער רעגען, אט אט זענען זיי שוין ארומגערינגעלט פונ'ם פיינד.

שמעון זעהט, אז ס'איז פערשוואונדען יעדע מעגליכקייט צו אנטלויפען. ער בייגט זיך צו מרים און זאגט:

— עס קומט די לעצטע מינוט פון אונזער לעבען. איצט וועט אונז שוין קיין מענש נישט צושיידען. אט האסטו מיין לעצטען קוש און מיין לעצטען ליעבעס-דיענסט...

ער קושט זי הייס און נאך איידער זי קען עפ'ס ענטפערן, דערשטעכט ער זי מיט זיין שווערד. זי פאלט אניעדער טוידט אויפ'ן שיף.

איצט קעהרט זיך שמעון צו דון יוסף הנשיא און זאגט:

— איידער ס'קומט אונזער לעצטע מינוט, בעט איך דיך נאך אמאל, דו זאלסט מיר מוחל זיין פאר אלעם דעם שלעכטען, וואס איך האב דיר געטהון. איך זעה ערשט איצט, ווי ערליך ס'זענען געוועזען דיינע אבזיכטען, ס'איז א אונגליק פאר'ן גאנצען יודישען פאלק, וואס דו האסט נישט געקענט דערגרייכען דיין ציעל...

שמעון בעדעקט מיט די הענד זיין פנים און וויינט.

דון יוסף הנשיא זעהט אויך, אז קיין הילף איז נישט מעהר פערהאנען פאר זיי. ערשט איצט דערמאנט ער זיך, אז זיין מוהמע האט איהם געווארענט, ער זאל זיך היטען פאר די שרעקליכע פיינד, וואס לאנערן אויף איהם...

ער נייגט זיך צו לעאנארא און פרעגט:

— לעאנארא! ביזטו גרייט צו פערלאזען מיט מיר אינאיינעם דאס פינסטערע לעבען?

לעאנא־א ענטפערט גאר נישט, אבער פון איהרע אויגען איז צו זעהען, אז זי איז איינשטימיג מיט דעם שרעקליכען פלאן.

איצט אומארמט דון יוסף זיין געליעבטע, דריקט א הייסען קוש אויף איהרע ליפען און ביידע צוזאמען ווארפען זיי זיך אין ים אריין. באלד ווערען זיי פון די חוואליעס איבערגעדעקט און ארום איז שטיל ווי פריהער.

שמעון זעהט מיט טוידט-שרעק, וואס ס'איז געשעהען, ער נעמט דעם קערפער פון דער טוידטער מרים און ווארפט איהם אין וואסער אריין, זאגענדיג:

— אט דא געפינען די צוויי ריינע נשמות זאלסטו אויך רו, אונגליקליך קינד, געפונען אייביגע מנוחה... איך האב נאך דא אויף דער וועלט איין זאך צו בעזארגען, דערנאך וועל איך דיר נאכקומען...

אין דעם מאמענט איז דאס שיפעל ארומגערינגעלט פון די טירקישע שיפען.

עטליכע טירקישע זאלדאטען שפרינגען ארויף. שמעון שטעהט רוהיג און לאזט זיך נעהמען געפאנגען אהן יעדען ווידערשטאנד. באלד שטעהט ער פאר מוסטאפא.

— האסטו אויסגעפיהרט מיין בעפעהל? — שרייט דער טירקישער טיראן מיט כעס — וואו זענען זיי?

— אט מיט דער שווערד האב איך צו זייער לעבען אן־ענדע געמאכט! — זאגט שמעון און איבערגיבט איהם זיין בלוטיג שווערד.

— ס'איז א ליגען! — שרייט מוסטאפא — דו האסט געוואלט אנטלויפען מיט'ן הערצאג פון נאקסאס...

— אנטלויפען? — פרעגט שמעון — ניין! ווער קען דען אנטלויפען פאר דיר, גרויסער מעכטיגער הערר? זיי צופריעדען, דון יוסף הנשיא, זיין געליעבטע לעאנארא און מרים לעבען נישט מעהר!...

— שווער מיר דאס ביי דיין נאמען!...

שמעון שווערט. איצט איז שוין מוסטאפא רוהיג און זאגט.

— גוט! מארגען ווערסטו בעקומען דיין לוין.

ער בעפעהלט, מען זאל איהם צופיהרען צום האפען. שמעון'ן אבער הייסט ער שליעסען אין קייטען און איהם מארגען ברענגען א געבונדענעם פאר איהם.

מוסטאפא זעצט זיך אויף א קליין שיפעל און לאזט זיך צושווימען צום האפען. ווען מען וויל אבער בינדען שמעון'ן איז ער פלוצים פערשוואונדען, מען זוכט איהם ארום אין אלע זייטען, אבער ער איז פערפאלען ווי א שטיין אין וואסער.

— וואהרשיינליך איז ער אין ים אריין געשפרונגען — זאגט מוסטאפא — לאז זיין אזוי, אבי פטור געווארען פון איהם.

ער פאהרט פאוואלינקע צו אין זיין שיפעל צום האפען, אבער נאך איידער ער דערגרייכט דעם ברעג, דערהערט זיך א שטארקער קראך ווי פון א דונער.

מוסטאפא קוקט זיך אום און פאר זיינע אויגען ווייזט זיך א שרעקליך בילד.

די טירקישע פלאטע ברענט פון אלע זייטען און די דארט אנגעזאמעלטע מענגע פון פולווער עקספלאדירט מיט א געוואלטיגער קראפט...

שמעון האט אויסגעפיהרט זיין פלאן, די טירקישע פלאטע איז פערניכטעט. אבער מוסטאפא איז געבליעבען לעבען — דאס לעצטע ציעל איז נישט דערגרייכט!...

* * *

דעם אנדערן טאג זענען די קאמאנדאנטען פון פאמנאסטא, די ברידער קוירינר און זייערע חברים, ערשיענען אין טירקישען לאגער. מוסטאפא עמפפאנגט זיי מיט גרויס כבוד און פריינדליכקייט צואגענדיג זיי אז אין עטליכע טעג וועלען זיי קענען אבפאהרען קיין וועגעדיג אלס פרייע מענער אויף א טירקיש שיף, וואס קומט שפעציעל צו דעם צוועק קיין ציפערן.

אבער דריי טעג שפעטער שיקט מוסטאפא ווייטער א שפעציעל שיף קיין קאנסטאנטינאפעל מיט בעזונדערע שלוחים, וועלכע פיהרען די קעפ פון די ברידער קוירינר און פון די אנדערע וועגעציאנישע גענעראלע צום סולטאן, כדי איהם צו ווייזען, וועלכע גבורות מוסטאפא האט דארט בעוויזען.

דער סולטאן איז דאן זעהר צופריעדען געוועזען, בעוואונדערנד פון די פיעלע רייכטהומער, וואס מוסטאפא האט דארט געראובט און געמאכט דעם סולטאן צום געשענק...

*) ביידע אבגעגעבענע ערהאלטען די פריהעריגע פארטוע־צונגען אויף פערלאנגען גראטיס צוגעשיקט.

— וואס הערט זיך מיט דעם הערצאג פון נאקסאס? — פרעגט דער סולטאן די שלוחים.

— ער איז פערשוואונדען מיט זיין געליעבטע און קיינער ווייסט נישט וואוהין? — ענטפערן זיי.

דער סולטאן שווייגט. ער האט שוין לאנג פערגעסען אין זיין טרייען ראטהגעבער. דער גרויס־וועזיער און שלמה אשכנזי זענען איצט זיינע פערטרויענס־מענער אין אלע וויכטיגע ענינים.

דער ויעג פון די טירקען איבער די וועגעציאנער איז געפייערט געווארען אין קאנסטאנטינאפעל מיט גרויס פאראד.

אבער קוים א יאהר שפעטער האבען די קריסטליכע מעכטע אבגעצאהלט די גרויזאמע טירקען זייער פערדיענסט. הערצאג דון יאהאן פון עסטערייך האט צערשטערט די טירקישע פלאטע און מארקוס קוירינו, דער יונגסטע ברודער לעאנא־אס, האט זיך גוקם געוועזען אין מוסטאפאן פאר׳ן טוירט פון זיינע ברודער און שוועסטער.

מוסטאפא איז געטעדטעט געווארען ווי א געמיינער פערברעכער. ער האט געפונען א טוידט, ווי ער האט איהם פערדיענט.

* * *

אין קאנסטאנטינאפעל איז געזעסען דונא גראציא מענדזיעס און האט געווארט אויף איהר ליעבען דון יוסף הנשיא. וואכען, חדשים זענען אוועק און פון איהם איז קיין שום ידיעה נישט געקומען.

שליעסליך געהט זי צום סולטאן. אפשר וועט זי דארט געוואהר ווערען, וואס מיט איהם איז געשעהן. אבער אויך דא־ט בעקומט זי נישט קיין דייטליכע תשובה. איצט וו..סט זי שוין, אז ס׳איז שוין קיין האפנונג נישט פארהאנען, איהם נאך צו זעהען און זי בעקלאגט זיין טוידט מיט ביטערע טרעהרען.

דעם רעשט פון איהרע יאהרען פערברענגט זי אין קאנסטאנטינאפעל איינזאם און פערלאזען. איהר גרויס פערמעגען פערווענדעט זי אויף צדקות און אונטערשטיצונגען פאר יעדען ארימען און בעדירפטיגען. זי האט געגרינדעט ישיבות און תלמוד־תורות און אויסגעהאלטען תלמידי־חכמים.

די פאנאטישע רבנים, וועלכע האבען דון יוסף הנשיא פערפאלגט מיט זייער קנאה, האבען איצט שטארק חרטה געהאט דאריבער, זעהענדיג אז זיי האבען פערפאסט די ריכטיגע שעה, ווען דאס יודישע פאלק וואלט געקענט געהאלפען ווערען א גרויסע ישועה.

דער „טערראריסט".

(הומאָרעסקע).

ווען ר׳ דוד־מענדיל, דער מירער שטאדט־חזן, איז אבגערופען געווארען פון דעם עולם־השקר צום עולם־האמת, האבען די מירער בעלי־בתים און בעלי־הבית׳טעס זעהר וועניג געדאנה׳ט וועגען די איבערגעבליבענע אלמנה חנה און איהר טאכטער מנוחה די יתומה.

— נישט־קשה, זיי וועלען פון הונגער נישט שטארבען! — האבען זיך די מירער בעלי־בתים און בעלי־הבית׳טעס געטרויסט — א הויז מיט א גארטען האט זיי דער חזן, עליו השלום, איבערגעלאזען, א קוה מיט צוויי ציעגען אויך. זיי וועלען פערקויפען גרינס און מילך ווי פריהער. און טאמער וועט דאס וועניג זיין, וועלכען זיי קענען טהאן דאס, וואס דאס רוב מירער ארמע בעלי־בתים טהון, זיי וועלען פארדינגען א פאאר חדרים צו ישיבה־בחורים מיט קעסט, אדער אהן קעסט, און זיי וועלען זיך מפרנס זיין בכבוד!

די מירער ישיבה האט געהאט א גוטען נאמען אין גאנץ רוסלאנד. עס זענען געוועזען צייטען, ווען פון איהר זענען ארויסגעקומען גרויסע לומדים, מופלגי־תורה. עס זענען אין דער ישיבה געקומען לערנען רייכע און ארעמע בחורים פון גאנץ רוסלאנד, און די שטאדט האט פון דעם מעהר אדער וועניגער פערדינט, די גאנצע ארעמע בחורים האבען געלעבט פון „וואכער", וועלכען מען האט זיי געצאהלט פון די נדבות, וואס פלעגען צוגעשיקט ווערען פון שטענדיגע יודישע מנדבים. און שלאפען פלעגען זיי אין דער ישיבה גופא. אנדערע פלעגען „עסען טעג" ביי די מירער בעלי־בתים. אבער די רייכע בחורים און די ישיבה־לייט פון מיטעלען שטאנד, פלעגען זיך אנדינגען חדרים מיט אדער אהן קעסט, און דאס איז געוועזען א מקור פון פרנסה פא־ א גרויסען טהייל פון די מירער בעלי־בתים.

און חנה די אלמנה האט טאקי אזוי געטהאן. זי האט נאך געהאט א „צד אין טיש". ר׳ איסר־פייטעל, דער משגיח פון דער ישיבה, איז געוועזען איהרער א שטיקעל קרוב און האט איהר באלד פערזארגט מיט גענוג „קוואטיראנטען". אמת, קיין רייכע האט ער צו איהר נישט געקענט שיקען, ווייל יענע זענען פון דער היים געוועזען מפונקים. און איהרע חדרים זענען נישט געוועזען מהודר׳דיג; אבער זעקס בחורים פון א־מיטען שטאנד האט ער דאך געקענט איינקוואטירען אין צוויי גרויסע חדרים אין דעם הויז.

פון דעם „פינסקער", פון דעם „סלוצקער", פון דעם „קאוונער", פון דעם „קיראנער" און פון דעם „איהומענער", האט זי תמיד נחת געהאט: זיי פלעגען ביי איהר אנבארגען פוטער, מילך, קעז, אוגערקעס און רעטיכער און פלעגען איהר בעצאהלען. אפטמאל פלעגט זיך דער חוב פארציעהען: אבער קיין איינציגער האט איהר נישט „אבגעזעצט". יסורים האט זי נאר געהאט פון דעם „לאהאיסקער": ער פלעגט אויך ביי איהר בארגען אלערליי מזונות, אבער ביי איהם איינמאהנען א פרוטה, איז שווער געוועזען ווי קריעת ים־סוף.

עטליכע מאל האט זיך חנה צוזאמענגענומען מיט מוטה און האט איהם געוואלט הייסען זיך זוכען אן אנדער דירה: אבער ער האט דא געהאט א „צד אין טיש". זיין מליץ־יושר איז געוועזען איהר איינציגע טאכטער, די יתומה מנוחה.

— מאמע, טהו דאס נישט! — פלעגט זי שטענדיג צו איהר זאגען — שמחה דער לאהאיסקער איז דאך אן ארימער בחור, א זוהן פון אן ארעמען לאהאיסקער שניידער. ביז אכצעהן יאהר האט ער זיין פאטער געהאלפען נייהען און שפעטער האט ער זיך גענומען צום לערנען. ר׳ איסר־פייטעל, דער משגיח פון דער ישיבה, זאגט, אז ער איז א גרויסער מתמיד, ער האט א קאפ פון א גאון. עס וועט פון איהם עפעס וואס אויסוואקסען... טאמער וועט ער אונז שולדיג בלייבען א פאר גילדען, איז אויך נישט קיין סכנה. גאט וועט אונז ממלא זיין!

דאס איז געוועזען א ווארימע פערטהיידיגונג. און חנה האט געקענט דעם מקור, פון וואנען די פערטהיידיגונג פלייצט ארויס. שמחה דער לאהאיסקער איז טאקי געוועזען דער אירעמסטער בחור אין דער ישיבה, אבער דערפאר דער שענסטער. א פיינער וואוקס, א שעהנער און א גלאטער פנים מיט א פאאר פייערדיגע און קלוגע אויגען האבען עפעס וואס אין מנוחה׳ס הארץ אנגעצונדען...

זי האט געזעהען ווי מנוחה טראגט צו דעם לאהאיסקער דעם בעסטען קעז, ווי זי קלויבט פאר איהם אויס די בעסטע אוגערקע אדער דעם פיינסטען רעטיך, און האט זיך געטראכט:

— ווער ווייסט? אפשר איז דאס א באשערטע זאך פון גאט?... א שעהנער און אן ערענטליכער בחור איז ער... א גרויסער מתמיד אויך... ביי ר׳ איסר־פייטלען איז ער זעהר חשוב... א דאנק מיר, זאל עס געהן, ווי עס געהט!... א כפרה די פאאר גילדען!... זאל עס מיר זיין צו מצוה!

און מיט איינמאל א גאנצער איבערקערעניש! נאר נישט דערוועלבינער שמחה דער לאהאיסקער!..

אין די לעצטע עטליכע וואכען קומט ער פריהער פון אלעמען פון דער ישיבה, ברענגט מיט זיך מיט פערשיעדענע פעק און פעקלאך און שליסט זיך איין אין זיין טהיר. ער לאזט זיי אריין און שליסט ווידער צו די טהיר. און יעדע נאכט קומען אלע אנדערע ישיבה־בחורים און פערברענגען הינטער דער געשלאסענער טהיר ביז האלבער נאכט, אמאל נאך שפעטער.

וואס טהוען זיי דא־טען? וואס זענען דאס פאר סודות? מען הערט זיי נישט לערנען! מען הערט זיי נישט רעדען וועגען תורה, א קשיא אויף א מעשה, אפשר מאכען די בחורים א קערטיל?... אפשר לייענען זיי נא־ די טרפה ביכלאך און די טרפה גאזעטען? היינט איז שוין, ברוך השם, אזא וועלט: פון דער טומאה זענען שוין א סך וואוילע לערנער געכאפט געווארען!...

וויפיעל חנה און מנוחה האבען זיך געמאטערט צו דערגעהען דעם סוד, האבען זיי גאר נישט געקענט אויסגעפינען. די לאדענס פון יענעם חדר און די טהיר זענען תמיד פעסט פערשלאסען געוועזען.

חנה האט די נעכט נישט געקענט שלאפען און איינמאל, ווען זי איז מיט אפענע אויגען געלעגען אין בעט, איז איהר געקומען א שרעקליכער רעיון. זי איז אראבגעשפרונגען פון בעט, איז צוגעלאפען צו מנוחה׳ס בעט, האט איהר אויפגעטרייסעלט פון שלאף און האט איהר אין אויער א־יינגעשושקעט:

— מנוחה מיין טאכטער, איך ווייס עס! עס א־ז א קלאג צו מיינע יאה־ען! מיר וועלען ביידע צוליעב איהם דעם לאהאיסקער פא־שוואַ־צט ווערען! ער איז איינער פון די היינטיגע, ווי רופט מען דאס? יא א טערראריסט! ער האט אלע זיינע חברים געמאכט פאר דאס, וואס ער איז אליין... פא־ טערראריסטען... זיי פערשליסען זיך אין חדר און מאכען באמבעס... עס איז אונז א גרויסער קלאג געשעהן!... ביי אונז אין הויז! אלע טאג ברענגט ער פעקלאך. וואס וועט דאס פון אונז ווערען, ווען דער פריסטאוו וועט געוואהר ווערען! מען וועט אונז פערשיקען אין סיביר און אפשר נא־ אויפהענגען!

מנוחה האט געציטערט ווי א בלאט אין א שטורמווינד. איהר מוטערס חשד איז איהר פארגעקומען זעהר לאגיש. אין אנדערע שטעדט זענען שוין א „וועלכע זאכען" פארגעקומען... דאס קען אין דער מיר און מיט ישיבה בחורים אויך פארקומען. די „רעוואלוציע" האט זיך דאך פערשפרייט אומעטום, אפילו אין באר און אין מיחל און אין הקדש!...

— מאמע, מען דארף נישט שווייגען! — האט זי געענטפערט.

— מארגען אין דער פריה געה איך צו ר׳ איסר פייטלען דעם משגיח און וועל דאס איהם אלעס דערצעהלען. ער איז א חכם, ער וועט מיר שוין געבען אן עצה!

אך אויף דעם אנדערן טאג, אלס חנה איז צוריק געקומען פון ר׳ איסר־פייטלען האט איהר מנוחה געפרעגט: „נו מאמע? וואס האט ר׳ איסר־פייטעל דערצו געזאגט?"

— אוי מיין קינד, ער האט די זאך זעהר ערנסט צוגענומען! — האט חנה מיט א שווערען זיפץ געענטפערט — ער זאגט אויך, אז מיר שטעהן אין א גרויסער סכנה, גאט זאל זיך אויף אונז מרחם זיין!

— און וואס פאר אנ׳עצה האט ער דיר געגעבען?

— קיין שום עצה! היינט ביי נאכט וועט ער מיטנעהמען א פאר שמשים פון דער ישיבה, וועט קומען צו אונז, וועט אויפברעכען זייער טהיר און וועט זיי, די רשעים, כאפען במקום המעשה. שפעטער וועט ער זיי אלעמען ארויסטרייבען פון דער ישיבה און פון דער שטאדט!

— דאס טו׳נ נישט מאמע!

— פא־ וואס נישט?

— ווען זיי וועלען הערען, אז מען ברעכט זייער טהיר, קענען זיי די באמבעס ערגיץ וואו בעהאלטען. און אפשר נאר ווארפען א באמבע און מיר וועלען אלע צעריסען ווערען אין שטיקער!

— עה, ביזט א קינד! אונז וועלען זיי דאס נים טהון; זיי זענען דאך פארט יודען!

— אפשר האסטו רעכט, מאמע! אבער איך האב א בעסערע עצה. מיר וועלען היינט לאזען מאכען

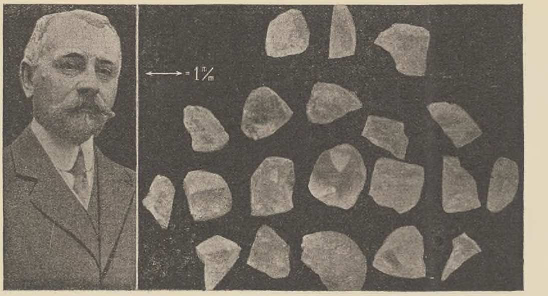

קינסטליכע דיאמאנטען: די סוג'ם גראף באאנוועני ערצייגטע קינסטליכע דיאמאנטען און זייער ערפינדער.

א נאַכשליעסעל צו זייער טהיר. ווען ר' איסר־פּייטעל וועט קומען מיט די שמשים, וועלען מיר איהם געבען דעם נאכשליסעל, מיט וועלכען ער וועט נאר אהן רעש קענען עפענען זייער טהיר.

חנה האט דערצו מסכים געווען.

* * *

אַ שעה נאך מעריב, איז שמחה דער לאַחאיסקער פון דער ישיבה אַ היים געקומען.

ער האט מיט זיך עטליכע פּעקליך געבראַכט און האט זיך איינגעשלאָסען אין זיין חדר.

אַ קורצע צייט שפּעטער זענען נאך אַנדערע ישיבה־לייט מיט פּעקליך אין די הענד געקומען, האָבען אָנגעקלאַפּט און שמחה האט זיי צו זיך אַריינגעלאָזט.

און אלע צעהן פופצעהן מינוט זענען נאך אַנדערע ישיבה־לייט און אליין מיט פּעקליך געקומען און זענען שטילערהייד אין יענעם חדר פערשוואונדען און די הינטער זיך פערשלאסען...

חנה און מנוחה האבען דאס צוגעזעהן און די הויט האט אויף זיי געציטערט פאַר שרעק.

— "רבונו־של־עולם! — האָבען זיי זיך אין די געדאַנקען געפרעגט — נאך וואָס דאַרפען זיי אזוי פיעל באַמבעס? היתכן אַז זיי ווילען אומברענגען אלע מענשען פון דער וועלט?

עטליכע מאל האבען זיי צוגעלענט זייערע אויערן צו דער וואַנד פון שמחה'ס חדר; אָבער דאַרטען איז גאַנץ שטיל געווען, קיינער האט נישט געקערט. נור אַפּטמאל האט זיך געלאָזט הערען אַ שטאַרקער קלאַפּ ווי פון אַ שווערען אייזען.

ארום עלף אַ זייגער איז ר' איסר־פּייטעל דער משניח מיט די צוויי שמשים געקומען.

חנה האט איהם דערלאַנגט דעם נאכשליסעל און האָט איהם געזאגט וואס צו טהון.

אויף די שפּיצענפינגער איז ר' איסר־פּייטעל צוגעגאַנגען צו דער טהיר. און הינטער איהם די צוויי שמשים.

מנוחה איז געשטאַנען נישט ווייט פון דער טהיר און האט זיך מיט דעם בּרעג פון איהר פאַרטוך געווישט די טרערען פון איהרע אויגען.

חנה איז געשטאַנען ביי דער אַנדערער זייט טהיר און האָט אין דער שטיל ודוי געזאגט.

אַ דרעה מיט'ן שליסעל — די טהיר האט זיך אויפגעמאַכט...

ר' איסר־פּייטעל, די שמשים, חנה און מנוחה שטעהן ווי פערשטיינער'ט.

זיי זעהן פאַר זיך אַ מערקווירדיגע סצענע.

ביי דעם טיש, איבער וועלכען עס הענגט אַ קעראָסין־לאמפּ, זיצט שמחה דער לאַחאיסקער, אהן אַ ראק אויף זיין לייב, און לענט אַ גרויסע לאַטע אויף אַ פּאָר תחתונים. אַרום איהם, אויף דער ערד, ליעגען רעק, רעקליך, העמדער און תחתונים און וואַרטען אויף לאַטעם. אויפ'ן טיש ליעגען שטיקער געוואַנד, לייוונד, ספּולעס מיט פּ־דעם, בּריוועלך מיט נאָדלען, אויף אַן אייזערנעם אויוועלע וואַרעמט זיך אַ גרויסער פּרעסס־אייזען.

שמחה דער לאַחאיסקער און די אַנדערע ישיבה־לייט שפּרינגען אויף דערשראַקען.

— וואָס איז דאס? — פרעגט ר' איסר־פּייטעל און וואַרפט אויף שמחה'ן אַ פינסטערן און שטרענגען בליק.

קיינער ענטפערט איהם נישט. אלע שטעהן פער־גליווערט אין אַ טיפער בושה.

— איך פרעג, וואָס דאס האט צו בעדייטען? — שרייט ר' איסר־פּייטעל מיט אַן אַקטאַווע העכער.

— רבּי! — ענטפערט שמחה שטאַמלענדיג — אַט די... אלע בחורים... וואָס איהר זעהט דאָ... זענען קינדער פון אָרימע עלטערן... נייע קליידער האָבען זיי נישט... און די אַלטע זענען צעריסען... זיי האָבען נישט מיט וואָס אַ שניידער... און איך בין אַ... אַ... שניידער פון דער היים... איך קען... די מלאכה!... נו, פערלאַפטע איך ז..ערע בגדים... איך טהו דאָס... אומזיסט! זאָלען זיי זאַגען!

ר' איסר־פּייטעלס פּנים לייטערט זיך אוים ווי ווי דער הימעל נאך אַ שטורם. ער לענט זיין האַנד אויף שמחה'ס קאָפּ און זאָגט:

— דו ביזט אַ אַן'אמת'ער יוד, לאַחאָיסקער! ירבו כמוך בישראל! אָבער צו וואָס דאַרפט איהר זיך בעהאַלטען? פאַר וועמען האָט איהר מורא?

— איך האָב נישט געוואָלט מבזה זיין די תורה, רבי! — ענטפערט שמחה — אַ ישיבה בחור און אַ שניידער!

— דאס איז פאַר דער תורה קיין בזיון, מיין קינד! פערקעהרט, קען עס געבען אַ גרעסערער כבוד פאַר דער תורה, ווען אפילו פּראָסטע בעלי־מלאכות לערנען זי!

מנוחה האט זיך געפיהלט ווי אין זיעבענטען הימעל.

און אין צוויי יאָהר אַרום, ווען זי האָט מיט שמחה'ן חתונה געהאַט איז געווען: מנוחה ושמחה...

מ. זייפערט.

א בערידהמטער „סופר" גע־שטארבען.

אין פראַנקפורט אַם מאַין איז פאַר אַ קורצער צייט געשטאָרבען דער סופר ר' אליהו בּנימאָוויטש, איינער פון די בערידהמטעסטע „סופרים" אין דער איצטיגער צייט.

אלס סופר איז דער פערשטאָרבענער געווען אונ איבערטראָפען, אַ ווירקליכער קינסטלער און אלע גרויסע יודישע מענער, ווי סיר משה מאָנטעפיאָרע, באַראָן ראָטה־שילד, אשער, מאַנטאַנו או. ז. וו. פלעגען זיך ביי איהם לאָזען שרייבען ספרי־תורות, תפלין און מזוזות פאַר זייער געברויך.

אין די לעצטע יאָהרען איז ער בערופען געוואָרען פון'ם פראַנקפורטער פרומען ראָטהשילד. קיין פראַנקפורט וואו ער איז געבליעבען וואָהנען ביז צו זיין טוידט.

ר' אליהו בּנימאָוויטש איז אַ געבוירענער ווילנער. ער איז געווען אַ גרויסער תלמוד חכם און אַ מדקדק במצות. זיין אימפּאָניערענדע אייסערע ערשיינונג, זיין קלוגהייט און זיין טאַדעללאָז אויסגעטרעטען פלעגען אויף יעדען מאַכען דעם שטאַרקסטען איינדרוק.

פאַר 25 יאָהר, ווען סיר משה מאָנטעפיאָרע האָט געפייערט זיין הונדערטסטען געבורטסטאָג אין די רוסישע יודען [illegible] איהם געוואָלט איבערגעבען אַ עהרען־בריעף, איז ר' אליהו בּנימאָוויטש אויסגעוועהלט געוואָרען דאָצו דיעזע אדרעסע צו איבערגעבען.

[illegible] פערשטאָרבענער, וואָס זיין בילד ברענגען מיר אין היינטיגער נומער, איז געווען אַ שטאַרקע שטיצע פאַר פיעל רוסישע ישיבות, פאַר וועלכע ער פלעגט זאַמלען געלד ביי די דייטשע נדיבים, ער האָט אויך געהאַט אַ וואונדערבאַרע, קלאַנגפולע שטימע און איז אויך בעריהמט געווען אלס בעל־תפלה, תנצב"ה.

שרפה־קאַטאַסטראָפע אין דרעזדען: דאס פוינעל־פעלד נאָך דער שרפה.

די פרויען־וועלט.

א יודישע פרוי אויסגעצייכנעט.

קאיזער ·ווילהעלם די האט וועגען איהר וואהלטהעטיגקייט בעקאנטע יודישע פרוי עמיליע מאססע דעקארירט מיט׳ן ווילהעלמס־א־דען.

פרוי עמיליע מאססע.

פרוי מאססע ווידמעט זיך בעזונדערס זיינט יאהרען דער סאציאלען און קולטורעלען פערזארגונג פון דער יוגענד. זי האט געגרינדעט קינדערהארטע, געגעזונגס־ און ערציהונגס־אנשטאלטען פאר קינדער און זארגט מיט אייפריגען אינטערעס פאר זייער ערהאלטונג און ענטוויקלונג.

פרוי מאססע, וואס איהר בילד ברענגען מיר אין היינטיגער נומער, געהערט צו די בעקאנטסטע פערזענליכקייטען פון בערלין און די גאנצע פרעסע בעגריסט איהר דעקארירונג אלס אמת׳דיג פערדיענטע אויסצייכנונג.

יודישע פרויען־עמאנציפאציע.

זייט עטליכע יאהרען הערען מיר כסדר פון א בעוועגונג צווישען די פרויען, וועלכע רופט זיך פרויען־עמאנציפאציע.

אויף פראסטע לשון איבערגעזעצט בעדייטעט דאס: די בעפרייאונג פון דער פרוי! די פרוי וויל זיין פריי, נישט א סקלאפין ביים מאן. זי וויל האבען גלייכע רעכטע מיט איהם. גלייכע פאליטישע און בירגערליכע רעכטע; דאס רעכט צו דערגרייכען אלע עפענטליכע שטעלונגען. מיטצוהעלפען ענטשיידען איבער אלע וויכטיגע לעבענספראגען.

מען קען נישט לייקענען, אז דיזע בעוועגונג איז זעהר גערעכטפערטיגט און נור א איינגעבילדעטער נאר קען נאך היינט, אינ׳ם צוואנציגסטען יאהרהונדערט, בעהויפטען, אז די פרוי איז נור דא צו פערהאנען אויף דער וועלט, כדי דעם מאן צו געהארכען און צו זיין אנגעבונדען אין איהם איהר גאנץ לעבען.

ווארען לאמיר זיך נישט נארען, נישט יעדעס מעדכען, אפילו פון פערמעגליכע עלטערן, קען היינט התונה־האבען; פון ארימע עלטערן נאר נישט צו רעדען, איז עס נישט בכח, זיך צו עמאנציפירען און אליין צו פערדיענען זיין ברויט, פאלט עס צו לאסט אויף די עלטערן אדער ווערד פעראונגליקט אויף אנאנדערן אופן. היינטיגע צייטען מוז יעדעס מעדכען אזוי ערצויגען ווערען, זי זאל אינים נויטיגען פאל זיך קענען אליין ערהאלטען.

דאס אלעס איז אמת. אפּיסעל איבערטריעבען זענען נור די בעשטרעבונגען וועגען די פאליטישע רעכטע, וואס ווערען למשל איצט בעטריעבען פון די ענגלישע סופראזשיסטקעס. און אפשר האבען אויך זיי רעכט. מען מוז דורכפיהרען די עמאנציפאציע ביז צו די אייסערסטע קאנסעקווענצען; ווען נישט קען זי דורך געוויסע אומשטענדע ווידער צעשטערט ווערען.

ביי אונז יודישע פרויען איז דער קאמפף פיעל גרינגער. ביי די יודען איז די פרוי קיינמאל נישט געוועזען קיין סקלאווין, קיין דיענסט. נור א ,עקרת־הבית׳. די רעכטע האנד פונ׳ם מאן. אויך אין אונזער געשיכטע האבען פרויען געשפיעלט א גרויסע ראלע און פונ׳ם יודישען שטאנדפונקט איז דער קאמפף וועגען פרויען־עמאנציפאציע נישט אזוי שווער.

אבער אנאנדערע ארט עמאנציפאציע איז פאר אונז יודישע פרויען נויטהיג. און דאריבער וויל איך מיר ערלויבען, מיינע ליעבע שוועסטער עטליכע ווערטער צוצורופען:

עמאנציפירען, בעפרייען מוזען מיר אונז פונ׳ם לוקסוס. וואס רואינירט אונזערע עלטערן און מענער און צערשטערט דייערע עקסיסטענצען. מיר יודישע פרויען פונ׳ם מיטעלשטאנד, מוזען נישט נאכמאכען יעדע נייע מאדע מיט אלע פליטערליך. מען קען געהן גאנץ שעהן און עלעגאנט געקליידעט, פאר־ביליג געלד און מען מוז נישט דוקא אויסגעבען פאר טאאלעטען מעהר ווי מען איז בכח. מיר מוזען אונז קליידען נאך די געשעפטס־ביכער פון אונזערע פאמיליעס. און נישט נאך די מאדע־ביכער!...

עמאנציפירען, בעפרייען מוזען מיר אונז פון די מאדערנע בעוועגונגען. וואס רויבען ביי די יודישע פרויען און מעדכען אוועק זייערע בעסטע יאהרען און כחות.

עמאנציפירען, בעפרייען מחען מיר אונז פון די אסימילאטארישע בעשטרעבונגען, וואס פערלאנגען פון אונז, צו פערווישען יעדעס צייכען פון יודישקייט פון אונזערע הייזער. צו ערציהען אונזערע קינדער אויף דעם נישט יודישען אופן!

עמאנציפירען, בעפרייען מוזען מיר אונז פון אלעם שלעכטען. וואס די מאדערנע בעשטרעבונגען ברענגען מיט זיך.

דיזע ארט עמאנציפאציע וועט אונז יודישע פרויען זיכער ברענגען פיעל נוצען.

א יודישע פרוי.

א דאפעל־מארד וועגען א הוט.

די נייע מאדע מיט איהרע ברייטע אומגעלומפערטע קאפעליושען האט אין זאבנא (גאליציען) געפאדערט צוויי מענשליכע קרבנות וועגען א הוט פאר 20 קראנען.

די פרוי פונ׳ם דארטיגען יודישען קויפמאן מ. ב. האט זיך געקויפט א הוט פאר 20 קראנען. מורא־האבענדיג פארן מאן, וואס זי האט אזוי פיעל געלד אויסגעגעבען, זאגט זי איהם, אז דער הוט קאסט בלויז 8 קראנען.

דעם אנדערן טאג, ווען דער הערר מ. ב. איז געראד געשטאנען אים צווייטען צימער און געדאווענט, הערט ער ווי זיין פרוי ווייזט א שכנ׳טע דעם הוט און זאגט, אז ער קאסט 20 קראנען. דער מאן פאלט אריין אין כעס, ער לויפט אריין אין צווייטען צימער. רייסט אב דער פרוי דעם הוט פונ׳ם קאפ און ווארפט איהם אין אויווען אריין. די פרוי איז זיך נוקם און רייסט פון איהם אב דעם טלית. דערמילט גיבט איהר דער מאן מיט דער פויסט אזא קלאפ איבער׳ן קאפ אז זי פאלט א נידער אויף דער ערד א טויטע...

די ידיעה וועגען דעם טראגישען פאל פערברייטעט זיך באלד אין שטעדטיל און ס׳קומען שאנדארען, דעם מאן פערהאפטען. ער אנטלויפט אבער אויף׳ן בוידעם ארויף, וואו מען טרעפט איהם א אויפגעהאנגענעם...

אט אזוי האבען וועגען א הוט פאר 20 קראנען צוויי מענשען פערלוירען זייער לעבען אויף א העכסט טראגישען אופן..׳ אין זאבנא הערשט דאריבער ביי דער בעפעלקערונג די גרעסטע אויפרעגונג...

א קאנקורס פון שענע יודישע פרויען.

דעם פאריגען זונטאג איז אין פאלעניצא (ביי ווארשוי) פארגעקומען א קאנצערט מיט א קאנקורס פון שענע יודישע פרויען.

א פרויען־קאנקורס איז אייגענטליך קיין נייעס נישט. די ערפינדערין פון אזא המצאה איז געוועהנליך פאריז. אין פאריז זעהט איהר דאס כמעט טאגטעגליך. אין יעדען קאפע־שאנטאן, ס׳קלויבען זיך צוזאמען דאמען און הערען, און יעדער הערר גיעט איבער דער דאמע, וועלכע ער רעכענט פאר די שענסטע, א צעטעלע, און יענע דאמע, וועלכע ווערט בעגליקט מיט מעהר צעטעלעך, ווערט אנערקענט אלס שענסטע און בעקומט א פרייז: א גאלדענע שפילקע, א רינג א. ד. ג. אפילו אין ווארשוי איז דאס אויך קיין גרויסע נייעס נישט.

א שטיקעל נייעס איז נאר א קאנקורס פון יודישע שענע פרויען.

אמת, דאס די גרינדער פון קאנקורס זענען געוועזען גענוג טאלארענט און האבען חלילה נישט בעגרענצט די רעליגיאן און נאציאן פון די קאנקורס־פרויען, און ווען ס׳וואלט געקומען א קריסטליכע שענע פרוי, וואלט מען זי אוודאי אויפגענומען בכבוד גדול. נאר אזוי ווי קיין קריסטליכע פרוי איז דאך נישט געקומען, איז ממילא ארויסגעקומען דער קאנקורס בלויז פון יודישע פרויען.

און אין דער יודישער פרויען־נאס איז טאקי געוועזען דער טאג א יום־טוב.

אריינקומענדיג אין די וואגאנען פון די באהן־ציגע, וואס זענען געגאנגען פון ווארשוי נאך פאלעניצע, האט איהר באלד געקענט בעמערקען א שטארקע פרויען־בעוועגונג.

ס׳זענען געפאהרען פרויען, פריילײנ׳ס, מיידלעך, הויכע, נידריגע, בקצור—מכל המינים.

אלע זענען געפאהרען ווייזען זיך.

נישט קלענער איז אויך געוועזען די הערען־בעוועגונג. ס׳זענען געפאהרען: יונגע, אלטע, בחורים, יונגעלייטלעך, יונגלעך.

אלע זענען געפאהרען זעהען...

יעדער, וואס האט געקויפט א בילעט, האט בעקומען אויך א קארטע, אויף וועלכער ס׳איז געוועזען געדרוקט מיט גאלדענע אותיות: ,נאפיענקניישא׳, דאס הייסט אויף יודיש: ,די שענסטע׳.

און פאר די שענסטע איז אנערקענט געווארען איינע פון די ווארשויער יודישע פרויען.

אויסער דעם פרויען־קאנקורס איז אויך פארגעקומען א קאנצערט.

אלגעמיינע רונדשוי.

די פאליטישע לאגע.

2 קאיזער, 1 קעניג און 1 פרעזידענט פון א מעכטיגער רעפובליק, די 4 הערשער פון די גרעסטע אייראפעאישע מלוכות זענען אין די לעצטע 14 טעג צוזאמענגעקומען און אלע האבען פערזיכערט, אז זייער איינציג שטרעבען איז נאר, צו דערהאלטען דעם וועלט-פריעדען.

אין שערבורג זענען צוזאמענגעקומען קאיזער ניקאליוס און פרעזידענט פאליער, אין קאוועס קאיזער ניקאליוס און קעניג עדווארד, אין דעם ווילהעלם-קאנאל קאיזער ווילהעלם און קאיזער ניקאליוס. די רעדעס, וועלכע די הערשער פון דייטשלאנד, רוסלאנד, ענגלאנד און פראנקרייך האבען ביי דיזע בעגעגענישען געהאלטען, האבען געטריעפט פון פריעדענס-ליעבע. פונ'ם ווילען און פון דער ענטשלאסענהייט, דעם וועלט-פריעדען צו דערהאלטען... אויך די מיניסטער פון דיזע מעכטיגע לענדער האבען בענוצט די געלעגענהייט, צו ערקלערען דער גאנצער וועלט, אז נאר די ערהאלטונג פונ'ם פריעדען איז זייער העכסטער ציעל...

רוכט זיך זעהר שען און ליעבליך! וואס קענען מיר, געוועהנליכע מענשען, מעהר פערלאנגען? דער פריעדען איז דאס העכסטע און דאס טהייערסטע אויף דער וועלט. דער פריעדען שיצט דעם רוהיגען בירגער און זיינע אינטערעסען, דער פריעדען איז א שטיצע פון האנדעל און וואנדעל, פונ'ם פרייען וועלט-פערקעהר, פון דער קולטורעלען ענטוויקלונג... ווי גליקליך זענען די מענשען, ווען די מעכטיגסטע הערשער פון דער וועלט ווילען בלויז שלום און שלום!

* * *

אבער די מעכטיגסטע הערשער פון דער וועלט ווייזען זיך צו שוואך, ווען די פרוי „פאליטיק“ וויל דוקא פערוויקלונגען און קאנפליקטע.

אט איז געווען פאר עטליכע יאהרען א קאנפערענץ פון אלע מעכטע אין אלגעזיראס. דארט האט מען זיך געאייניגט איבער דעם גורל פון מאראקא און מען האט יעדען שטאאט צוגעטהיילט זיינע רעכטע אין דיזען ווילדען לאנד. דוכט זיך, בעסער קען שוין נישט זיין... און דאך זעהען מיר, ווי דאס ארימע, אויסגעבייטעטע שפאניען פערבלוטעט זיך וועגען א נארישקייט אין א קריעג מיט די מאראקאנער. און אלע גרויסע מלוכות מוזען שטעהען פון דער זייט און קענען נאר נישט העלפען. זיי אליין האבען איינגענטליך די גאנצע מעשה אנגעארבייט. די מאראקאנער, זעהענדיג ווי די „ווייסע טייפעלי“ ווילען זיך איינטהיילען מיט זייער לאנד, זענען שטארק עמפפינדליך געווארען און ווילען נישט צולאזען קיין שום אייראפעער. ער זאל צונעהמען דאס קלייגסטע שטיקעל ערד ביי זיי. די מעכטע האבען אלזא פאר שפאניען'ס וועגען אנגעארבייט די גאנצע חתונה, און איצט לאזען זיי עס שטעקען אין דער בלאטע און אויסקוילען זיינע אייגענע קינדער...

אט דאס איז דער „פריעדען“, וועלכען די מעכטע טראגען ארום אין מויל...

* * *

אבער נישט בלויז דארט. אינ'ם שווארצען ערד-טהייל, העט ווייט פון אונז, הערט זיך דאס קראכען פון ארמאטען און דאס דונערן פון מאשינענגעוועהרע. אויך אין דעם „נאהענטען מזרח“ דראהט א בלוטיגער, גרויזאמער קריעג צווישען דער טירקיי און גריעכענלאנד וועגען קרעטא.

פאר 12 יאהר האבען זיך די ביידע שכנים געשלאגען וועגען דער אינזעל. די טירקיי האט געזיעגט און גריעכענלאנד האט בעקומען בלוטיגע קלעפ. האבען זיך איבער די מעכטע אריינגעמישט און געזאגט: „עד פה תבא ולא תוסיף!“ ביז אהער און ווייטער נישט! די אינזעל איז בעזעצט געווארען פון אייראפעאישע טרופען, א גריעכישער פרינץ איז בעשטימט געווא-ען אלס גובערנאטאר און לפנים איז דעם סולטאנס „סאווערעניטעט“ איבער דער אינזעל געשיצט געווארען.

ווען ס'איז פארינגען זומער אין דער טירקיי איינגעפיהרט געווארען די קאנסטיטוציע און עסטרייך-אונגארן און בולגאריען האבען בענוצט די געלעגענהייט, צו ערלעדיגען זייערע אלטע חשבונות מיט דער טירקיי, האבען אויך די קרעטענזער געוואלט טהון דעם לעצטען שריט און זיך פעראייניגען מיט גריעכענלאנד. די מעכטע האבען דאס נישט דערלאזט. און ס'איז דערווייל אלעס געבליבען ביים אלטען, ביסלעכווייז. בסוד סודות אבער, האט מען אויף דעם אינזעל אלעס צוגעגרייט ביז צום לעצטען שריט. ס'זענען איינגעפיהרט געווארען גריכישע פאסטמארקען, גריכישע אפיציערע קאמאנדירען דאס קרעטענישע מיליטער. די געריכטען פערקינדען זייערע אורטהיילע אינ'ם נאמען פונ'ם גריכישען קעניג; ביי וויכטיגע פראצעסע שיקט מען די אקטען צום אבערסטען געריכטסהאף קיין אטהען א. ז. וו.

די טירקיי האט דאס אלעס צוגעקוקט און געשוויגען... געגען גריעכענלאנד קען עס צוואר בעווייזען א גבורה, אבער מיט אלע מעכטע אנצוהויבען טויג דאך נישט. וואלט דאך דער „שכל הישר“ מחייב געווען אז די מעכטע זאלען זיך סטא-ען צו ערהאלטען דעם צושטאנד אזוי ווי ער איז, ווי לאנג דאס וועט נור זיין מעגליך...

זא'ען אבער אונזערע דיפלאמאטען: „לא!“, נעראדע איצט פאלט זיי איין, צוריקצוציהען זייערע טרופען פון דעם אינזעל און איבערלאזען די קרעטענזער זייער אייגענעם גורל. די קרעטענזער פערשטעהן נישט קיין חכמות און טייטשען זיך דאס אויס, אז איצט זענען זיי שוין א פריי פאלק און קענען טהון וואס זיי געפעלט. זיי בעטראכטען זיך שוין אלס צוגעהערינג צו גריכענלאנד און האבען אויף זייערע פעסטונגען אויפגעהאנגען גריכישע פאהנען.

די טירקיי אבער, וועלכע האט נישט געוואלט אנהייבען מיט עסטרייך-אונגארן און בולגאריען און זיך געלאזט אבקויפען זיין רעכט פאר געלד, פיהלט זיך שטארק געגוג געגען גריכענלאנד און דראהט מיט קריעג ווען גריעכענלאנד וועט נישט ערקלעהרען, אז עס פערציכטעט אויף אלע רעכטע בנוגע צו קרעטא. די גריכען טענה'ן, אז איינענטליך טהון זיי טאקי גאר נישט. צוציהען צו זיך די קרעטענזער. אבער אפיציעל פערציכטען קענען זיי נישט און טארען נישט. די טירקיי אבער איז איינגעשפארט, זי מאכט די גרעסטע הכנות צום קריעג און יעדן טאג קען מען ערוואַרטען צו הערען דעם ערשטען שאס...

דאס אלעס געשעהט אונטער די אויגען פון די מעכטע, וואס זייערע ליפען טריעפען פון „שלום“... שלום, שלום ואין שלום!...

* * *

אויך אים ווייטען מזרח רודערט זיך. מען שמועסט גאנץ אפען פון א בלוטיגען קאנפליקט צווישען יאפאן און כינא. האנדעלן האנדעלט זיך וועגען א קלייניגקייט. די יאפאנער ווילען בויען א באהן אין דער מאנדשוריי, די כינעזישע רעגירונג וויל נישט לאזען. ווייל, ווי עס הייסט, האבען די יאפאנער צוגענומען ביי כינעזישע בויערן די פעלדער, אויף וועלכע די באהן זאל געבויעט ווערען, כ'ד חוקה פאר א צעבראכענעם שילינג. יאפאן אבער טענה'ט אז דאס איז גאר אנ'אנדערע מעשה, דארובער ברויכען צו ענטשיידען די ציוויל-געריכטע, אבער די באהן וועלען זיי טאקי בויען און אים נויטהינען פאל מיט דער הילף פון מיליטער... דאס גרויסע, אבער שוואכע כינא קען זיך קיין עצה נישט געבען. נאכגעבען איז נישט-שעהן, נישט-נאכגעבען איז נישט-געזונד.

מען קען קריעגען נאך קלעפ דאצו... די מעכטע אבער, וואס האבען געשלאסען אליאנצען און „ענטענטען“, כדי צו דערהאלטען דעם שלום, שטעהען פון דער זייט און שווייגען, די פרוי „פאליטיק“ וויל עס אזוי.

* * *

אויך ביי אונז אין עסטעררייך הערט מען פון אלע פאליטיקער גא- „שלום“ און „שלום“. אלע האבען נאר איין אידעאל: צו בעזייטיגען די נאציאנאלע שטרייטיגקייטען און צו שליעסען פריעדען צווישען די נאציאנאליטעטען. אלס אפיציעלער „שלום-מעקלער“ טרעט איצט אויף דער פרעזעס פון פוילען-קלוב, דר. גלאבינסקי. ער האט פאר'ן 17 אויגוסט צוזאמענגערופען א בעראטהונג פון אלע פארלאמענטארישע קלוב-פארשטעהער, כדי הערבייצופיהרען דעם שלום.

זעהר שעהן! אבער דערווייל שלאגען זיך די טשעכען און די דייטשען טאג-טעגליך אין פערשידענע שטעדט. דערווייל פייערט מען פון איין זייט די „סלאווישע סאלידאריטעט“ און פון דער אנדערער זייט די „גערמאנישע איינינקייט“. דערווייל וויל סטאפינסקי דוקא אבווארפען דעם פינאנצמיניסטער בילינסקי, די ווישעכפאלאקען ווילען אבווא-פען דעם שטאטהאלטער דר. באברזינסקי, די סלאווענען ווילען אבווארפען דעם יוסטיצמיניסטער דר. האכענבורגער און די אנטיסעמיטען טענה'ן, אז איינענטליך וואלט זייער „מענש“ דר. ווייסקירכנער, בעראפט ווערען מיניסטער-פרעזידענט.

אט אזוי רייסען זיך אלע פארטייען ביי די שלייערס. אבער אלע פיינען נאר איין אידעאל: דעם שלום, דעם פריעדען!...

וועלט-כראניק.

— דער דרום-טהייל פון די פעראייניגטע שטאאטען אין אמעריקא ליידעט אין די לעצטע וואכען זעהר שטארק פון די שרעקליכע היצען וואס הערשען דארט שוין 14 טעג. די אונערטרעגליכע היץ אין טעקסאס, וועלכע גרייכען ביז איבער 40 גראד, האט אזוי שטארק אנגעווארעמט די שינעס פון א אייזענבאהן-ליניע ביי קארסיקאנא, אז עס איז נישט מעגליך די ציגע זאלען דארט פאהרען.

— ווי בעוואוסט, קלערען שוין די געלעהרטע פון לאנג צו בענוצען זיך מיט דער זון אלס א טרייב-קראפט פון מאשינען. נאך אין אלטע צייטען האט זיך שוין ארכימעדעס בעשעפטיגט מיט דער פראגע. אין דער לעצטער צייט האט דער פראנצויז מושא צוזאמענגעשטעלט א זון-מאשין, אין וועלכער עס איז אזוי אריינגעזעצט א גרויסע צאהל שפיגלען. יעדער פון א שטח פון 30 קוואדראט-מעטער, אז זיי ווארפען די זון-שטראהלען אויף איין מיטעלפונקט, וועלכער ענטוויקעלט אזא גרויסע היץ, אז עס בעטרייבט א מאטאר פון איין פערד-קראפט. פון מושא'ס צייט אן האט מען אין דער הינזיכט בעדייטענדע פארטשריטע געמאכט: די גרעסטע זון-מאשין שטעהט אין קאליפארניען אין סיטה פאסאדענא, און דיענט אלס א פאמפ-אפאראט ארויסצופאמפעווען וואסער פון א טיעפען ברונען צו בענוצען די פעלדער. אין דעם אפאראט געפינען זיך 1788 קליינע שפיגלען, וועלכע קאנצענטרירען אלע זון-שטראהלען אויף איין פונקט, אין וועלכען עס געפינט זיך א קעסעל, וואס ענטהאלט 800 ליטער וואסער, פון וועלכע עס בילדעט זיך א דאמפף, וועלכער טרייבט א מאטאר פון צעהן פערד-קראפט. און דאס וואסער ווערט ארויסגעפאמפעט מיט א שנעלינקייט פון 11000 ליטער אין א מינוט.

קורארט באדען ביי וויען.

דער קורארט באדען ביי וויען איז א מערקווירדיגע אינדיווידואליטעט צווישען די אייראפעאישע קורערטער. ס'לאזט זיך נישט שילדערן אין א פאר ווערטער. אין וואס דער איינענטליכע רייץ פון דיעזען הערליכען ארט

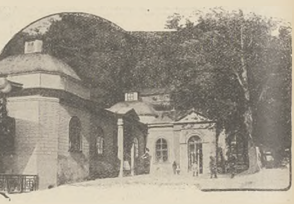

איר־שפ־ונגסקוועללע.

בעשטעהט. אויב אין זיינע בעריהמטע מינעראלישע הייל־קוועלען, וועלכע ברענגען לינדערונג און היילונג פאר טויזענדע קראנקע און ליידענדע. אדער אין זיין הערליכער לאגע, אין זיין מילדען קלימאט מיט דער ווירציגען וואלדלופט. אדער נאר אין דער גרויסער אלוויי־טינער בעקוועמליכקייט, וועלכע איז דא־ט צו גע־פונען.

קיין דרייפיערטעל שעה פון וויען ענטפערנט ליגט דיעזער קורארט. ווער ס'בעזוכט איהם, געפינט זיך צוגלייך אין דער גרויסער מיליאנען־שטאדט, וואו ער קען זיך פערשאפען יעדע בע־קוועמליכקייט און יעדעס פערגניגען, וואס די גרוי־סע שטאדט ביעטעט; צוגלייך אבער קען ער דא. אין דעם הערליכען, בע־נאויף אויסגעדעהנטען פארק געניעסען דאס רוהיגע בעשויליכע לעבען, וועלכעס איז צו געפונען אין רוהיגע שטילע לאנד־געגענדען, ווייט ווייט ענטפערנט פון דעם גערויש אין דעם געטומעל פון דער גרויס־שטאדט.

און איבערדעם איז דיעזער קורארט איינער פון די אם שטארקסטען בעזוכטע צווישען די גרויסע וועלט קורערטער. איבער 30,000 קורגעסט פון אלע לענדער קומען אהער יאהריעהרליך, קראנקע, ליידענדע, ערהאלונגסבעדירפטיגע און אזוי גלאט מענשען, וואס זוכען פערגניגען און צערשטרייאונג. אלע זענען פון באדען העכסט צופריעדען און קומען אפט ווידער מיטברענגענ־דיג פריינד און בעקאנטע.

דא קען מען זעהען דעם געמיטהליכען וויענער, דעם עלעגאנטען פאריזער, דעם קיהלען ענגלענדער און

אמעריקאנער, דעם הייסבלוטיגען איטאליענער, דארט געהט א פערואנער אין זיין אריגינעלער נאציאנאל־טראכט, דא א פוילישער יוד אין דער לאנגער קאפאטע מיט'ן סאמעטענעם קאפעליוש. אלע פיהלען זיך דא היימיש, יעדער געפינט זיין איינגעארטיגע בעקוועמליכקייט. דאס פריינדליכסטע ענטגעגענקומען. די בעסטע בעהאנדלונג. די קורפערוואלטונג גיבט זיך יעדע מיהע, אלע ווינשע און בעדירפנישען פון די קורגעסטע צו בעפריעדיגען. דריי מאל טעגליך גיבט די קורקאפעלע קאנצערט; יעדען נאכמיטאג ווערען געגעבען פארשטעלונג אים טהעאטער; יעדעס פיערטעל שעה פעהרקעהרט א עלעקטרישע באהן קיין וויען אין אין די נעבענדיגע קורערטער ווי פעסלוי, רויהענשטיין או. ז. וו. פאר א גאנץ קליינעט בעטראג קען מען זיך אין א קורצער צייט געפינען ענטוועדער אין דער רוישענדער עסטערייכישער הויפטשטאדט, אדער טיעף אים וויענער־וואלד. אים הערליכען געבירג, דא־ט וואו דער ווייך וואכסט אין די געזונדעסטע לופט בריננט ערפרישונג דעם קראנקען ווי דעם געזונדען.

אלע קורגעסטע ווערען גלייך בעהאנדעלט, ס'איז קיין חילוק צווישען יוד און קריסט, דייטש אדער אנדערע נאציאן, אים האטעל, אין דער ווילא, אים פארק, אים לעזע־זאאל, אין די באדע־אנשטאלטען, ביי די ערצטע—

אין געבירגס־געגענדען ווערען אפגעהאלטען קאנצערטע, אויספלינע און אונטערהאלטונגען, אזוי אז דער קורגאסט געפינט יעדע הענליכע צערשטרייאונג און יעדעם מעגליכע פערגניגען.

עסקולאפטעמפעל.

איבערדעם אויך איז דאס קורארט באדען ביי וויען איינס פון די הערליכסטע און אנגענעהמסטע. ווער עס בעזוכט עס איינמאל, קומט אפט ווידער און געדענקט

איבעראל געפונט מען דאס פריינדליכסטע ענטגעגענ־קומען.

אין די לעצטע יאהרען האט די באדענער גע־מיינדעפערוואלטונג אויסגעגעבען פיעלע מיליאנען פאר קאנאליזירונג, וואסערלייטונג, ערווייטערונג פון די פראָ־מענאדען, בעפלאנצונג פון די בערג עטצ. עטצ. גרויסע רעסטוראנטס (אויך עטליכע שטרענג כשר ע) און קאפע־הייזער, מילכהאלען, קאנדיטארייען עטצ. ביעטען דעם קורגאסט די מעגליכקייט, זיין לעבענסווייזע איינצוריכטען, ווי איהם געפעלט. דאביי איז אלעס פערהעלטניסמעסיג נישט טהייער און יעדער קען לעבען לויט זיינע פערהעלטניסע.

נאהנט פון באדען ווערען אפגעהאלטען פפערדע־רענען, אין וועלכען ס'בעטהייליגען זיך די שנעלסטע פפערד פון דער וועלט. אין די אומליעגענדע דערפער

מיט דאנקבארקייט אין דיעזען ארט, וואו ער האט גע־פונען אזוי פיעל ערהאלונג, היילונג און אונטערהאלטונג.

יאזעפסבאד.

פ־ויענבאד.

האפיא

פאסטא דא בוציקוו — יעסט נאילעפשא מארקא.
פאסטא דא מעטאלי — אוינאגא פרוז פאוואני פאכאווע.
ושאנדאץ וושענדושיע ו יראזשניע טילקא וויראבו ז נאסיסעס פירמי
S. HOF W KRAKOWIE.

רעטהזעל־אויפלעזונגען.

די אויפלעזונג פון רעטהזעל אין נו׳ 28 איז

פנחס, עלף, ראטה, זיעבען, יולי, ערנסט, נחמן

פערזיען

ריכטיגע אויפלעזונגען האבען איינגעזענדעט: שלמה קלינער לעמבערג, יצחק טענצער סטרזישוב. יעקב פיינגאלד סטרזישוב. איטשי ענגעלבערג סאנדאוו־ווישניא. חיים שלום פלוימענהאפט סט־זישוב. אדעלא ליפשיץ. באריסלאוו. יודעל גרובער סטרזישוב. יהושע מאנן סאנאק. אברהם פילצער מיקולינצע. אברהם שלאף יונ. וויעלקי־אשטי. שמואל קירשנער יעלען. חיים שלאף וויעלקי־אטשי. חאלער. טורקא. הערש סגל פארוואלאטשיסקא. יצחק וויניצער פאדליפצע. מ. הילבערג רזורין. מרדכי פערלמוטער פארוואלאטשיסקא. יצחק סאלפעטער זאבנא. אשר לאנדוי טשעראוויטץ. שבח נערסטענפעלד קריסטינאפעל. ב. שפירא דערעוולאני. דבורה מיהלראטה דראהאביטש. חיים טים סאנאק. נ. פרענקעל דראהאביטש. ישראל נאטליעב נא־ליצע. אייזיק קערנער יורקאוויץ. משה וויטלין סמערקיוו. חיים האלצמאן קריסטינאפעל. ליב רניאל הא־נפעסט ראדימנא. אברהם יצחק פעסעל לעמבערג. ח. מ. בירנבוים לאנצוט, אהרן ראזענבליטה. לאנצוט. פריץ יאמפל סקא־לאט. צבי ליכטמאן טארנאפאל. שמחה פיעפעס טאר־נאפאל. גדליהו פרנס טארנאפאל. קלמן קארן לובאטשאוו. ישראל פאלאק טארנאפאל. הערש לאנדוי טא־סקיע, דובברילר טארנאפאל. יהושע מאוזעס סאנאק. ישעי׳ שפיץ שווינצאני. ווילהעלם זאנדהויז קאטוב. יעקב מאיר און ריסי טרייביטש דזוויניאטש. מאיר שלייען סטאניסלוי. נטע לאנדוי פאדגורזע. בילא לאנדוי פאדגורזע. מענדעל לינצער דעמביצא. יאאתים נאווערער פארוואלאטשיסקא. יודל לאנדוי קראקוי. יהושע און אלישע אפטעלגרין סטאראסאל.

בריעפקאסטען.

צו מעהרערע: מיר האבען אין די לעצטע וואכען בעקומען פון פערשיעדענע זייטען רעקלאמאציעס וועגען נישט פינקטליכער צושטעלונג פון די בלעטער. מאנכע בעקלאגען זיך, אז זיי האבען איבערהויפט די בלעטער נישט בעקומען. — מיר זענען איבערדעם מודיע, אז דאס בלאט הערד יעדעסמאל אן אלע אבאנענטען גלייכצייטיג עקס־פעדירט אהן א שום אויסנאהמע, מיר האבען די רעקלא־מאציע איבערגענעבען דער פאסט־פערוואלטונג און האפען אז פון איצט אן וועט שוין יעדער פינקטליך בעקומען זיין בלאט.

די פארטזעצונגען פונ׳ם ראמאן דון יוסף הנשיא דרוקען זיך און בקרוב וועלען מיר זיי צושיקען אלע נייע אבאנענטען.

אויך די ארץ־ישראל לאזע וועלען מיר בקרוב צושיקען צו אלע נאנציעהרינע אבאנענטען. און ברויכט מען וועגען דעם נישט בעזונדערס צו רעקלאמירען.

להשואל: די רעדאקציע קען נישט יעדען, וואס שיקט אריין אנ׳ארטיקעל, בעזונדערס ענטפערן. אויב ער וועט ווערען געדרוקט אדער נישט און פאר וואס נישט. אויב אימיצער וויל א בעזונדערע תשובה, ברויך ער ביי־לעגען א מא־קע פאר פארטא.

גראטולאציעס.

מעומק לבי הנני מברך בברכת מז״ט, את ידידי אברהם שט־אזבערג מוויעלקיאטץ לאירוסיו עם העלמה מאטיל קירלאנר מטארנוב.

אברהם שלאף יונ. וויעלקיאטש.

☞ מיר מאכען אויפמערקזאם אויף דער אנאנסע פון דער מיליטער פארבערייטונגס שולע אונ־טער לייטונג פונ׳ם פענסיאנירטען מאיאר א. קא־נבערגער אונר ק. מאשעני אין קראקא אויף זייטע 16 פון דער היינטיגער נומער. אין דיזער שולע זענען איצט איינגע־ריכטעט געווארען בעזונדערע אבענד־קורזע פיר אינטעלי־גענץ־פ־יפונגען פאר האנדעלסאנגעשטעלטע און פריוואט־בעאמטען, נעהערעס ערקלערט די שוללייטונג.

צו די לעזער.

אין דיעזער נומער ענדיגט זיך דער היסטארישער ראמאן „דון יוסף הנשיא״ און אין דער צווייטער נומער וועלען מיר אנהייבען צו דריקען א נייעם, אריגינעלען ראמאן

„אים הארעם פונ׳ם סולטאן״

שפעציעל געשריעבען פאר דער „יודישען אילוסטרירטען צייטונג״.

אין דעם נייעם ראמאן וועט געשילדערט ווערען דער גורל פון א יודיש מיידעל אויס רוסלאנד. וועלכעס איז פערנארט געווא־ען דורך מעדכען־הענדלער און מען האט זי פערקויפט צום סולטאן אבדול האמיד אין הארעם אריין.

אויספיהרליך וועט ווערען בעשריעבען דאס לעבען און טרייבען אינים הא־עם און אלע צרות, וועלכע דאס יודישע מיידיל איז אויסגעשטאנען, ביז ס׳איז געקומען די יונגטירקישע רעוואלוציע און האט אבגעווארפען דעם סולטאן און צווישען עטליכע הונדערט הארעם־פרויען איז אויך זי בעפרייט געווארען.

די שילדערונגען זענען זעהר שפאנענד און סענ־זאציאנעל. די מייסטע בעגעבענהייטען זענען אמת, לויט אויטהענטישע קוועלען און בעריכטע.

מיר האפען, אז אונזערע לעזער וועלען בעגריסען מיט גרוים אינטערעס דאס ערשיינען פון דעם נייעם ראמאן.

די רעדאקציע.

Tylko tą marką ochronną

uznana za najlepszą

Tur und Tafeltrauben

Taglich frisch von Stock, grossbeerig süss

5 kg. K. 3.

L. Altneu, Versecz 16. Ung.

Im Verlage von **F. Simon, Berlin W. 62**

sind erschienen und **a 25 Pf.** zu beziehen:

12 Hefte von Simon's kaufmännischer Universal-Bibliothek

1. Das Wesen der Buchführung speziell des amerikanisch. Systems
2. Praktische Rechenvorteile
3. Das Geheimbuch und die Detailgeschäftskontrolle (Umwandlung der einfachen Buchführung in die doppelte)
4. Stellenbewerbungs-Korrespondenz mit vielen Bewerbungsbriefen
5. Privat-Buchführung für Chef, Kommis und Lehrling
6. Briefschreibekunst
7. } Markt-Berichte und Erklärung der Waren-
8. } börse
9. } Prozesskunde mit Formularen (1 und
10. } 2 Teil)
11. Verjährung
12. Hypothekenwesen.

Jedes Heft 25 Pfg.

und inklusive Porto 28 Pfg. — 34 h. — 17 Kop

Wechselwesen und **Wechselrecht** einfach und übersichtlich 75 Pfg.

Die einfachste Buchführung für die speziellen Bedürfnisse des Kleinhandels bearbeitet vom gerichtlichen Bücherrevisor **Ferdinand Simon**. Das praktischste Buch dieser Art. Preis nur 1 M.

Kalkulations-Wesen Separat-Abdruck aus meinem Buche »Gründliche Unterweisung« 1 M.

Bankier u. seine Kundschaft 1,50 M. (Erklärung der Diskont-, Devisen-, Börsengeschäfte etc.)

Der Versand erfolgt franko, gegen Voreinsendung des Betrages und 20 Pfg. für Porto vom Verlag:

F. Simon Berlin W 62.

אגענטען

אויפצונעהמען

אבאנענטען און אנאנסען

ווערען געזוכט.

גרויסע פראוויזאן.

זיך צו מעלדען ביי דער אדמיניסטראציאן פון דער יודישען אילוסטרירטען צייטונג אין קראקוי.

☞ די „הבדלה״ נו׳ 4 ערשיינט קומענדע וואך.

העברעאישער פערנאונטעררִיכט.

דורך מיינע 32 קונסטפאלע העברעאישע אונטערריכטס־בריעפע וועלכע איינען גרויסען טהייל דער העברעאישען ליטעראטור אין פראזא און פאעזיע אונד די גאנצע גראמאטיק אין פערשיערענען איבונגען ענטהאלטע קאן יעדערמאן דיא העברעאישע שפראכע אין קורצער צייט לייכט אונר גרינדליך אין ווארט אונד שריפט ערלערנען. האבע הונדערטער ראנקזאגונגען פאן שילערן.

פראספעקטע גראטיס. פראבענומער 1 קראנע אין מארקען. אויך אויסלענדישע

S. Walkowski, Krakau, Miodowa 16

Postfach 119.

Verein „Israelit“ in Wien

Genehmigt von der Hohen K. K. Niederösterr. Statthalterei.

Kundmachung:

Der Verein Israelit in Wien bietet seinen Mitgliedern folgende Vorteile:

1) Heiratsstipendien für deren erwachsene Kinder ohne Unterschied des Geschlechtes.

2) Teilweisen Schadenersatz bei Elementarereignissen, wie z. B. Viehseuche, Ueberschwemmungen, Feuer und Hagelschaden.

3) Versorgung der Familie eines Mitgliedes nach seinem Ableben.

4) Erteilt der Verein seinen Mitgliedern Unterstutzungen in allen kritischen Lebenslagen.

Wer sich für den Verein im eigenen Interesse oder zwecks Empfehlung von Mitgliedern aus seiner Ortschaft interessiert, wende sich an den

Ausschuss des Vereines Israelit in Wien II.
Miesbachgasse Nr. 12.

סענזאציאנעללע נייהייט!

בעריטס איבער די גאנצע וועלט פערבייטעט!

ענארם בילליג!

מאנדליכט

איין וואונדער דער חעמיע אין יעדעם הויזע

זיננרייך קאנסטרואירטער אפאראט. לייכט אונבעדינגט זעלבשטענדיג. קיין ברעננשטאף נעטיג, קיינע ווארטונג, דאהער גאראנטירט קאסטענלאז אונד דויערנד אים געברויך. פאלשטענדיג גערוכלאז אונד אונגעפעהרליך. צאהלרייכע אנערקעננונגסשרייבען

„מאנדליכט“ מאָרעלל M. I. II. III.

פרייזע: קראָנען: 3·60. 4·80. 7·— 11·—

פראנקא אונד אינקלוזיווע פערפאקונג געגען פאראיינזענדונג אדער נאכנאהמע דעם בעטראגעס.

Mondlichtwerk A. Seib jun. Warnsdorf 53/337 Böhmen.

MODELL II.

Sensationelle Neuheit!

Bereits uber die Ganze Welt verbreitet!

Enorm billig!

MONDLICHT ein Wunder der Chemie in jedem Hause!

Sinnreich konstruirter Apparat. Leucht unbedingt selbständig. Kein Brennstoff nötig, keine Wartung, daher garantir kostenlos und daurend im Gebrauch. Vollständig geruchlos und ungefährlich. Zahlreiche Anerkennungsschreiben.

Mondlicht Modell M. I. II. III.

Preise: Kronen 3.60, 4.80, 7.—, 11.—

Franko und inklusive Verpakung gegen Voreinsendung oder Nachnahme des Betrages.

Mondlichtwerk A. Seib jun
Warnsdorf 53/337 Böhmen.

Modell M

אלטער הארנער

קאנצעסיאנירטער שטיינמעטצמייסטער

לאגער פון מצבות

אים מארמאר, גראניט און סיעניט.

A. HORNER, Krakau, Metgasse 37.

Mineralwasser!

En gros-Versand! Export nach Russland und Rumänien!

Directe Verbindungen mit den Quellen!!

Nahere Auskunft und Preise gratis und franko!!

1) **N. Traums Sohn, Tarnów,** (Galizien).

2) **N. Traums Sohn, Kraków,** Dietelsg. 46. Tel. 869.

Gründungsjahr 1864.

Menachem Pidhoretz

Hochzeitssanger (ברחן)

GRODEK JAGIELLONSKI

עמפפעהלט זיך אויף אללער ארט חתונות אונד גאראנטירט פיר בעסטע צופריעדענהייט.

האנאראר (שכירות) מעססיג.

אויף יעדער אנפראגע ווירד גלייך בעטנטוואָרטעט.

Spezial-Verkehr nach Süd-Russland.

N. Katzner, Spedition u. Kommission

Podwoloczyska, Woloczysk, Brody und Radziwilow

Feste Durchfrachten von und nach Russland.

Export von Holzwolle, Eierkistenbrettern u. Sensenwetzsteinen

Steinkohlen, Antracit und Koks.

Tee in Originalpaketten mit kais. russ. Kronsbanderolle.

HOTEL-RESTAURANT
Rosenthal

Lemberg.

Rzeźnicka.

Telefon Nr. 1314.

זיכערע הילף געפינט יעדער

אין האפראט פראפעסאר דאקטאר מ. גרובער׳ס בעריהמטען ביכעל

„דאס געשלעכטסלעבען“

איינפאך יודיש בעארבייט

אינהאלט: דאס היילען פון אללערליי מענערקראנקהייטען פון אונאני (א געהיימע ליידענשאפט ביי יונגע מענשען, פאר א בחור זעהר וויכטיגע עצות. אויסגעצייכנעטע מיטעל פאר יונגע לייט

פראנקא פאר 1.10 קראנע (50 קאפ.) אין פאראוים.

ביי: H. Fränkel, Volksschullehrer, in Gwożdziec, (Galizien)

יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ!

גימנזיום עברי

Jüd. Pr.-Gymnazyum des Dr. Jung,
Storozynetz (Bukowina)

רינדליך אונד ערפאלגרייכער אונטעררִיכט אין אללען לעהרגעגענשטענדען דעס גימנאזיומס אונד דער יודישען ליטעראטור תנ״ך, רש״י, גמרא, שלחן ערוך וכתב ולשון עברי; אינדיווידועללע, שטרענגרעליגיעזע ערציעהונג! גלענצענדע רעזולטאטע: לייטער דער העברעאישען פעכער; ההי״נ מוי״ה משה דוד גראס לפנים רב בקיק לוצערן (שווייץ) מח״ם רע מה שתשיב.

אין דען מאנאטען יוני, יולי, אויגוסט פארבערייטונגסקלאססע דארטועלבסט!

אויסקונפט ערטיילט: **Die Leitung**

10.000
הויזהאל־טונגען

בענוטצען בערייטס די פאטענט בוטטער ״מאנאפאל״.

דיעזע בוטטער איזט דער נאטורבוטטער צו יעדער בעציעהונג גלייך יעדאך בעדייטענד ביללינער. קיינע הויזפרוי פערזיימע איינען פערזוך דאמיט צו מאכען, ווא פאטענט בוטטער נישט פארהאנדען איזט ווענדע מאן זיך דירעקט אן דער

I. Oesterr.
Pat. Butterfabrik
„MONOPOL“

Krakau, Jasna 8.

פרייז פער ½ קילא קרא. 1.20.

עפילעפסיע.

ווער עס אן פאלזוכט, קראמפפען א. אנדערע נערוועזען צושטענדען ליידעט, פערלאנגע בראשירע דאריבער. ערהעלטליך גראטיס א. פראנקא דורך די

Privil. Schwanen-Apotheke Frankfurt a. M.

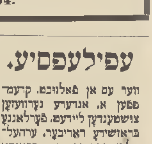

·Chokolat·
Hoff

Najsłynniejsza·marka·
JanaHoffafabryka·kakao·
i czekolady·WIEDEŃ-STADLAU

Pierwszy krajowy, hurtowny i częściowy

Skład Gramofonów

Józefa Wekslera

we Lwowie	w Krakowie
Sykstuska 2	Grodzka 71
Telefon 2033/II	obok Wawelu

poleca swoje slanowczo **bez szmeru najlepiej grające Gramofony**, oraz płyty z marką »Piszący Aniołek«, uznane przez pierwszorzędnych znawców za **najlepsze i najtrwalsze**

Odznaczona na Wystawie Jubileuszowej we Lwowie w październiku 1908.

najwyższem odznaczeniem **Grand Prix**

Cenniki darmo i opłatnie.

20.000 płyt polskich, ruskich i żydowskich zawsze na składzie. **20.000**

KORZYSTNA WYMIANA PŁYT

Części składowe i warsztaty reparacyjne na miejscu

Gramofon koncertowy z 10 płytami 60 K.

Przeróbka lub zamiana Pathéfonów na gramofony, oraz wielki wybór Pathéfonów i płyt.

Jeneralne zastępstwo
Towarzystwa Ack. Gramofonów
z marką »PISZĄCY ANIOŁEK«

Bücher-Lieferung gegen Monatsraten!

Graetz, Gesch. d. Juden	13 B.
Meyrs, Con. Lexicon	20 „
Brockhaus „	17 „
Spamers, Ill. Weltg	11 „
Inlönder Kon. p. d. Worterbuch	4 „
Brehms Tierleben	11 „
Leixner, Literaturg.	4 „
Kaufm. Bibliotbek	5 „
Weltall u. Menschheit	5 „
Allgem. Naturkunde	10 „
Sämtliche Klassiker (illus.)	
Gediegene Belletristik	„

Alles in neuester Auflage u. in Prachtbänden gebunden. liefert gegen Monatsraten v. K. 5 aufwarts

A. Weissmann, Podgórze (Galizien).

Kaufm. Fern-Unterricht!

בובפיהרונג (אלל; מעטארען) האנדעלסקארעספאנדענץ, דייטשע או. פּאלנישע שפּראכלעהרע, קויפמ. רעכנען, האנדעלס- או. וועכסעלרעכט, וואַרענקונדע, געאָגראפיע, שענשרייבען, עספּעראַנטאָ - וועלטשפּראַכע, וועלט-געשיכטע, קאָנטאָרפּראַקסיס, סטענאגראַפיע (אללע סיסטעמע) א. ז. וו. קאַנן יעדערמאַנן אָהנע בעזאנדערע פארקענטניססע אים בריעפליכען וועגע אונד אין קורצער צייט גרינדליך ערלערנען. — ביי גלייכצייטיגער טיילנאהמע אן 4 לעהרפעכערן,

Stenographie gratis

האנאראר מעססיג, — ערפאָלג גאראנטירט!

Gründl. briefl Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann

אַנפּראגען נור געגען רעטורקארטע, פּראספּעקטע א 15 העלי

פּראבעבריעפע K. 1.50 פראנקאָ.

Erstes commercelles Unterrichts-Institut.

Abteilung für briefl. Unterricht

A WEISSMANN, Podgórze-Krakau 37.

Zjedn. austr. akc. towarzystwo żeglugi parowej

„AUSTRO-AMERICANA“

Regularny **i bezpośredni**

ruch z Austryi do Ameryki, Kanady i t. d.

Rozkład jazdy: a) z Tryestu do Nowego Yorku		Ceny jazdy z Krakowa: I. klasy	II. klasy	III. klasy
Martha Washington	17 lipca	K. 431·40	K. 355·10	K. 208·80
Argentina	7 sierpnia	» 431·40	» 330·10	» 208·80
Laura	21 »	» 431·40	» 330·10	» 208·60
Martha Washington	2 września	» 431·40	» 355·10	» 208·80
Alice	11 »	» 431·40	» 330·10	» 208·80
Oceania	18 »	» 431·40	» 330·10	» 208·80
Argentina	25 »	» 431·40	» 330·10	» [illegible]
Laura	9 październ.	» 431·40	» 330·10	» 208·70

Ceny zawierają już amerykański podatek (pogłówne)

Dla pasażerów jadących przez Nowy-Jork do Kanady **obniżają** się powyższe ceny o **K. 20.**

b) z Tryestu do Argentyny przez Rio de Janeiro

Sofia Hohenberg	4 sierpnia	K. 731·40	K. 555·50	K. 118·80
Francesca	15 września	» 731·40	» 555·50	» 118·80

Cena jazdy międzypokładowa Kraków — Rio de Janeiro . . . . » 188·80

Zmiany zastrzega się

Jeneralna Ajencja dla Galicji i Bukowiny i sprzedaż kart okrętowych

GOLDLUST i SKA.

Kraków, ul. Lubicz 7. (naprzeciw dworca kolej.) — Lwów, ul. Na Błonie l. 2. jakoteż wszystkie prowincjonalne ajencje.

Kursa wieczorne

otwiera z dniem **1-go września 1909**
c. k. rządowo uprawniony

Zakład wojskowo-naukowy

emert. Majora **A. Kornbergera i K. Moscheniego**

w Krakowie

dla Kandydatów całodziennie zajętych w biurach, kantorach lub w handlu, a którzy pragną przygotować się

DO EGZAMINU INTELIGENCYJNEGO

(dla uzyskania prawa jednorocznej służby).

Nauka rozpoczynać się będzie codziennie o ½8 wieczor.

Opłata szkolna znacznie zniżona.

Bliższych wyjaśnień udziela

Dyrekcya Zakładu

ul. Stachowskiego l. 15.
„Willa Wanda“.

דיא גענעראל־אגענטור

דער ענגלישען לעבענספערזיכערונגס־געזעלשאפט

„גרעשהאם“

ערריכטעט בעצירקס־אַגענטורען אין אלען גרעסערען ארטשאפטען וועסטגאַלי־ציענס. אונטער גינסטיגען בעדינגונגען. אפערטע זינד צו ריכטען אן אדרעססע:

Generalagentur des „Gresham“ in Krakau, Grodgasse 29.

Wiedeński Bank Związkowy

FILIA W KRAKOWIE — Rynek Główny, Linia A-B 44.

Kapitał akcyjny 130 milionów Koron. Fundusze rezerwowe 39 milionów koron.

Przyjmuje **wkładki** w rachunku bieżącym i na **książeczki wkładkowe**. — Podatek rentowy opłaca bank z własnych funduszów. Kupno i sprzedaż papierów wartościowych, walut i dewiz. Udziela pożyczek wekslowych i na zastaw papierów. Przyjmuje walory w przechowanie. Wypłaca kupony i wylosowane efekta. Przyjmuje wszelkie zlecenia giełdowe. Udziela ustnych i pisemnych wskazówek w tym kierunku.

Wydawca: M. Fischer. — Odpowiedzialny redaktor: J. Kreppel. — Drukarnia Józefa Fischera w Krakowie.